

Jonna Heikkilä

**MYÖNTEINEN VANHEMMUUS
LEIKKI-ikäisten lasten
ARJESSA**

Pro gradu-tutkielma

kevätlukukausi 2013

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Heikkilä, Jonna. Myönteinen vanhemmuus leikki-ikäisten lasten arjessa. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos, 2013. 67 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää miten myönteinen vanhemmuus esiintyy arjessa leikki-ikäisten lasten kokemuksissa. Tarkoituksena oli tutkia, millaiset lasten kuvaamat arkikokemukset ovat myönteistä vanhemmuutta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin päiväkirjamenetelmää, mikä toteutettiin kynä-paperi-menetelmän sijaan kännykkäpäiväkirjana. Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui joukko keskisuomalaisia leikki-ikäisiä lapsia. Lapsia oli yhteensä 15, joista kuusi tyttöjä ja yhdeksän poikia. Aineisto analysoitiin laadullisesti ja pääasiallisesti teemoittelua käyttäen.

Tuloksista ilmeni, että leikki-ikäiset lapset kokevat arjessaan leikin hyvin tärkeäksi asiaksi. Leikille annettu aika nousee lasten arkikokemuksissa vahvasti esiin ja se nousee esiin nimenomaan myönteisenä asiana. Lapsi kokee olonsa onnelliseksi, kun hän saa leikkiä itseksensä, kavereidensa tai vanhempiansa kanssa. Leikille annettu aika koetaan tärkeäksi jokaisessa arjen vaiheessa; niin aamulla ja päivällä kuin illallakin.

Lisäksi lapset kokivat arjessaan tärkeäksi yhdessäolon vanhempiansa kanssa. Erilaiset retket ja yhdessä tehtävät asiat nousivat lapsilla hyvin myönteisiksi kokemuksiksi arjessaan. Erityisesti arjessa ilta oli aikaa, jolloin lapsi kertoi myönteisinä kokemuksinaan vanhempien läsnäolon yhdessä tehtävissä asioissa. Ilta oli selkeästi perheen yhteistä aikaa, jolloin voitiin tehdä yhdessä pyöräilylenkkejä tai käydä uimahallissa. Tällöin vanhemmat kävivät eniten vuorovaikusta lastensa kanssa.

Arkirutiinit lapset kokivat pääsääntöisesti epämiellyttävänä. Erityisesti herättäminen ja ylipäättään herääminen nousivat lasten kokemuksissa kielteisiksi kokemuksiksi. Arjen rutiinit nousivat myönteisiksi kokemuksiksi lapsilla silloin, kun ne toimitettiin yhdessä vanhempien kanssa. Nämä hetket olivat lapsille hetkiä, jolloin he myös saivat viettää yhdessäoloa vanhempiansa kanssa ja kokivat vanhempiansa läsnäolon.

Tutkimuksessa esiin tulleet tulokset ovat vastaavanlaisia, mihin myös aikaisemmin samasta aiheesta tehdyissä tutkimuksissa on päädytty. Tulokset osoittavat, että vanhempien läsnäolo arjen eri tilanteissa on lapselle tärkeää ja hän kokee sen myönteisenä.

Avainsanat: myönteinen vanhemmuus, perhe, arki, leikki-ikäinen lapsi, lasten kokemukset

Sisältö

1 JOHDANTO	4
2 PERHE	6
2.1 Perheen määritelmä	6
2.2 Perhesuhteet	7
2.3 Perhe ja yhteiskunta	8
2.4 Perhe ja arki	10
2.4.1 Arki kotona	10
2.4.2 Arki päiväkodissa	11
2.4.3 Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen	14
3 VANHEMMUUS	16
3.1 Mistä vanhemmuus koostuu?	16
3.2 Jaettu vanhemmuus	17
3.3 Vanhempien tehtävät	21
3.4 Myönteinen vanhemmuus	22
3.4.1 Lapsikeskeinen vanhemmuustyyl	23
3.4.2 Ohjaava kasvatusilmasto	25
3.4.3 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus	27
3.5 Arjen haasteet vanhemmuudessa	29
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	31
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1 Päiväkirjamenetelmä	31
5.2 Tutkimuksen kohderyhmä	32
5.3 Aineiston keruu	33
5.4 Aineiston analysointi	36
6 LEIKKI	38
6.1 Leikki lasten myönteisinä kokemuksina	39
6.2 Leikki lasten kielteisinä kokemuksina	41
7 VANHEMPIEN LÄSNÄOLO	43
7.1 Vanhempien läsnäolo lasten myönteisinä kokemuksina	44
7.2 Vanhempien läsnäolo lasten kielteisinä kokemuksina	47
8 ARJEN RUTIINIT	48
8.1 Arkirutiinit lasten myönteisinä kokemuksina	49
8.2 Arkirutiinit lasten kielteisinä kokemuksina	51
9 TULOSTEN YHTEENVETOA	52
10 POHDINTA	53
10.1 Myönteisen vanhemmuuden merkitys lasten arkikokemuksissa	53
10.2 Tutkimuksen luotettavuus	59
10.3 Tutkimuksen eettisyys	61
10.4 Mietteitä jatkotutkimukselle	63
LÄHTEET	64

1 JOHDANTO

Lapsuuden yhteiskunnallisesta asemasta ja merkityksestä on viime vuosikymmenten aikana keskusteltu runsaasti. Näissä keskusteluissa on korostettu ”hyvän” lapsuuden merkitystä sekä lasten oikeutta hyvään lapsuuteen. Samalla on myös nostettu esille lapsuuteen liittyviä epäkohtia ja ongelmia. Nykyisin on herännyt aikaisempaa suurempi kiinnostus lasten maailmaan, elinehtoihin ja siihen, miten he kokevat elämänsä. Lapsuuden tutkimus on siis elänyt Suomessa 2000-luvun ensimmäisten vuosien aikana vahvaa kasvunkautta eri tieteenalueilla. Lapsuustutkimuksen nykyistä ”buumia” kuvaa se, että useassa yliopistossa toimii tätä nykyä omia lapsuuden tutkimukseen keskittyviä tutkimuskeskuksia tai vastaavia. Toisilla näistä on jo pitkäkin historia takanaan, toisilla vasta muutamia vuosia. Lisäksi Suomen Akatemiassa on nähty lapsuustutkimuksen tärkeys. (Tähtinen, Salmi-Niklander & Tuomaala 2009, 3.)

Tähtisen, Salmi-Niklanderin & Tuomaalan (2009, 3–4) mukaan lapsuustutkimuksen noston taustalla on monia syitä. Yhdeksi selitykseksi on todettu lapsuuteen liittyvien ongelmien lisääntyminen viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana. Tämä koskee erityisesti yhteiskuntatieteiden, psykologian ja terveystieteiden lapsitutkimusta. Useissa tutkimuksissa onkin nostettu esille huoli lasten elinehtojen heikentymisestä ja huono-osaisuuden kasvusta. Toiset tutkijat ovat tätä näkökulmaa käyttäen puhuneet jopa koko lapsuuden uhanalaisuudesta. Lapsuutta määrittelevien käsitysten on myös katsottu välineellistyneen yhä enenevässä määrin. Ja lapsuustutkimuksen odotetaan nyt tuovan tähän toimivat vastalääkkeet. Kuitenkaan tämä ongelmallisuustulkinta ei selitä kokonaan kiinnostuksen kasvua lapsuustutkimusta kohtaan. Eivätkä kaikki lapsuuden tutkijat ainakaan kokonaan allekirjoita näitä lapsuuden kurjistumisteesejä.

Osittain kiinnostuksen kasvuille voidaan hakea selitystä myös aiemman lapsuustutkimuksen vireydestä sekä uutta avaavista tulkinnoista, sillä ovathan nykyisen ”uuden” lapsuustutkimuksen juuret jo 1980-luvulla alkaneessa historiaan, sosiologiaan ja kulttuuriantropologiaan nojautuneessa lapsuustutkimuksessa. Tutkimuksen pyrkimyksenä on ollut alusta alkaen tulkita lapsuutta uusista, aikaisempaa lapsilähteisemmistä näkökulmista käsin. Tämä on osoittautunut monessa suhteessa elinvoimaiseksi ja hedelmälliseksi tavaksi tehdä tutkimusta sekä nostanut lapsitutkimuksen arvostusta eri tieteenaloilla. (Tähtinen, Salmi-Niklander & Tuomaala 2009, 4.) Myös Nätkin (2003,25) mainitsee uuden lapsuustutkimuksen tarkastelleen jo 1980-luvulta

lähtien lapsuutta yhteiskunnallisena ilmiönä ja tehnyt sitä näkyväksi osaksi yhteiskuntaa. Enää lapsuutta ei nähdä vain osana perheen elämää eikä lapsia enää pelkätään hoidon tai suojelun kohteina. Lapsuutta ei haluta tarkastella vain aikuiseksi kasvamisen ja sosiaalistumisen kautta, vaan sitä pidetään yhtenä tärkeänä elämänvaiheena. Lapsuustutkimuksen lähtökohtana on saada lasten ääni kuulumaan. Lasten autonomiaa painotetaan sekä pyritään laajentamaan lasten osallistumista. Lapsuustutkija Leena Alanen korostaa lasten kollektiivisen toiminnan näkökulmaa, jotta lapset nousisivat esiin ryhmänä, joka osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan.

Uuden lapsuudentutkimuksen etenemisestä puhuttaessa on otettava huomioon, että eri tutkimusaloilla kiinnostus mikrotutkimukselliseen lähestymistapaan on vahvistunut jatkuvasti yhdeksänkymmentäluvulta alkaen. Arkisten asioiden ja aikaisemmin tutkimuksen valtavirrasta sivuun jääneiden aiheiden esille tuominen liittyy läheisesti juuri uuden lapsuustutkimuksen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Uutta lapsuustutkimusta ja mikrotutkimuksellista lähestymistapaa yhdistää pyrkimys tulkitä ja ymmärtää elämää ja maailmaa historiallisten toimijoiden omista lähtökohdista, kokemusmaailmasta ja elämänkokonaisuudesta käsin silloinkin, kun tutkitaan laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja kysymyksiä. Yhä useammin esitetään, että lasten ääntä täytyisi kuulla heitä koskevissa asioissa entistä enemmän. Lasten arjesta ja paikalliselta tasolta nouseva lähestymistapa on avannut eri tutkimusaloilla uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia lähestyä lapsuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä. Lapsuutta koskevaan institutionaaliseen tutkimukseen uudet lähestymistavat, esimerkiksi etnografisessa tutkimuksessa, ovat tuoneet entistä enemmän kosketuspintaa lasten todelliseen, arkiseen, elämään ja kokemusmaailmaan muun muassa kasvatusalalla. (Tähtinen, Salmi-Niklander & Tuomaala 2009, 4.)

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on ollut lapsuustutkimus ja lapsilähtöinen näkökulma tutkimustehtävään ja -ongelmiin. Tutkimuksessa tutkitaan myönteistä vanhemmuutta. Myönteistä vanhemmuutta ei kuitenkaan tutkita vanhempien kokemana vaan leikki-ikäisten lasten kokemana. Tutkimuksessa pyritään siis nostamaan lapsen ääni kuuluville hänen omien kokemuksien ja tuntemuksien kautta. Näitä tuntemuksia ja kokemuksia käsitellään lapsen arjen kautta.

2 PERHE

2.1 Perheen määritelmä

Perhettä on tutkittu useiden eri tieteenalojen piirissä. Perhetutkimukselle on ollut tyypillistä, että jokainen tieteenala on kehittänyt omat ydinkäsitteensä ja rakentanut tutkimustyönsä näiden ympärille. (Raija & Nummenmaa 1980, 75.) Perheen määritelmästä on esitetty monenlaisia näkökulmia. Sen tulisi sisältää muutakin kuin ydinperheen. Sen tulisi sisältää minkä tahansa yksikön, jossa ainakin yksi aikuinen ja lapsi asuvat yhdessä. Toinen näkökulma on, että luovuttaisiin kokonaan perheen käsitteestä, koska se on harhaanjohtava. Kolmas näkökulma on, että määritellään perhe aina tilanteen mukaan riippuen siitä, onko kyseessä tieteellinen vai perhepoliittinen tarkoituksiperä. Jos ollaan kiinnostuneita lasten sosialisatiosta, niin määritellään perhe taloudeksi, jossa on lapsia. (Tolkki-Nikkonen 1990, 12.) Nämä näkökulmat ovat esitetty 90-luvun taitteessa, jolloin uus- ja yksinhuoltajaperheet olivat vielä suhteellisen harvinaisia yksiköitä. Nykypäivänä kuitenkin kohdataan paljon perheitä, jotka eivät ole niin sanottuja ydinperheitä. Jopa kaupungeissa esiintyy asuinalueita, joilla ydinperhe on harvinaisempi yksikkö kuin uus- tai yksinhuoltajaperhe. Poliittisissa keskusteluissa sekä yhteiskunnallisissa lomakkeissa puhutaan ja kysellään kotitalouksista eikä perheistä. Voimme siis todeta, että perheen käsite on vuosikymmenten saatossa laajentunut ja muuttunut sekä sen, että perheen määritelmä ja sen tarkoitus muuttuu sitä mukaa keneltä sitä kysytään. Mutta edelleen perheestä puhuttaessa ajatellaan yleisemmin äitiä, isää ja heidän lapsiaan, eikä ajatella käsitteen laajempaa konseptia (Jallinoja 1990, 6.)

Tolkki-Nikkosen (1990, 8-11) mukaan tilastokeskus on Suomessa määritellyt perheen YK:n vuoden 1980 väestölaskentasuosituksen perusteella siten, että perhe koostuu vain yhdessä asuvista ihmisistä. Lapset, jotka eivät vakituisesti asu vanhempiensa luona, eivät kuulu vanhempiensa perheeseen. Lisäksi tuossa määritelmässä mainitaan, että perheessä voi olla korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. Jos asuntokunnassa on useampia sukupolvia, perhe muodostetaan nuorimmasta sukupolvesta lähtien. Perhettä koskevia teorioita on kritisoitu, koska niissä perheen käsitettä ei ole problematisoitu, vaan perhettä on pidetty ennalta määrättyinä luonnollisena yksikkönä.

Kysymys perheen muuttumisesta on lujasti sidoksissa siihen, miten perheen määrittelemme. Perheen sisäiset ja ulkoiset rakennemuutokset merkitsevät, että emme voi enää puhua perheestä, vaan puhumme perheistä. Kun ydinperheellä on vain yksi rakenne, niin uusperheellä voi olla kymmeniä erilaisia rakenteita. Verrattaessa ydinperhettä ja uusperhettä voidaan lisäksi havaita, että ydinperheessä vanhemmuus yleensä seuraa parisuhdetta, mutta uusperheessä järjestys on päinvastainen. Lapsen silmin katsottuna ydinperheestä tulee eron myötä kaksoisydinperhe, eli on sekä isän että äidin perhe. (Tolkki-Nikkonen 1990, 11.)

2.2 Perhesuhteet

Usein perheestä puhuttaessa käytetään sanaa *yksikkö*, mikä viittaa perheessä oleviin eri ihmisiin ja eri ihmissuhteisiin. Perheen sisällä on siis monia ihmissuhteita. Löytyy aviopuolisoiden suhde, vanhempien suhteet lapsiinsa ja lasten vanhempiinsa sekä sisarusten väliset suhteet. Näiden suhteiden laadusta riippuu olennaisesti se, kuinka paljon ihminen saa tuntea turvallisuutta, rakkautta ja yhteenkuuluvuutta. (Pulkinen 1981, 134.) Suomessa valtaosa lapsiperheistä koostuu kahdesta keskenään naimisissa olevasta vanhemmasta ja yhdestä tai kahdesta lapsesta. Sisaruksia suurimmalla osalla lapsista on vähintään yksi. Noin joka kuudes lapsista elää yksinhuoltajaperheessä sekä uusperheessä joka kymmenes. (Sauli & Salmi 2001, 23.) Perhekeskustelussa etsitään alinomaa alkuperäistä, oikeaa ja luonnollista perhettä. Keskeinen käsite on ”ehjä ydinperhe”. Tämä käsite lepää vanhempien parisuhteen ja erityisesti heteroseksuaalisen parisuhteen varassa ja tämän uskotaan olevan myös lapsille paras vaihtoehto. Suomalaisen tutkimuksen valossa hahmottuu kuva moderniin ajattelutapaan kuuluvista, luonnollisina ja oikeina pidetyistä ydinperheen elementeistä. Näitä ovat yksityisen ja julkisen erottelu, vanhempien heteroseksuaalinen parisuhde ja avioliitto, biologinen vanhemmuus, vanhemmuuden kaksoisstandardi, eli isään ja äitiin kohdistuvat erilaiset odotukset, työn – ja vastuunjaossa, oman äidin antama hoiva, naisen ja kodin kytkös, lapsuus erillisenä elämänvaiheena sekä lasten ja vanhempien hierarkkinen suhde. (Nätkin 2003, 16.)

Perhesuhteet kannattelevat, kasvattavat ja kiinnittävät yksilöitä yhteiskuntaan. Toisaalta ne myös alistavat, laiminlyövät ja kuluttavat. Puhuttaessa kiistanalaisista perhesuhteista tarkoitetaan usein ongelmia, ja niiden ajatellaan vaientavan

puhuntaa. Ongelmia voidaan saada selville vaikkapa perheenjäsenten välisistä suhteista. Erityisesti lasten sanotaan kertovan ongelmallisista perhesuhteista erilaisista lojaliteettiasemista käsin ja siksi salailevan asioita. Lisäksi joitakin asioita pidetään kulttuurisesti niin arkoina, että niistä puhuminen jää vähäiseksi. (Pösö 2008, 93,102.) Aikuisten naisten keskinäisiä perhesuhteita (äitien, tyttärien, sisarten, isoäitien, anoppien tai miniöiden välisiä suhteita) on tutkittu sekä perhetutkimuksen että feministisen tutkimuksen piirissä vain vähän. Näkemys perhesuhteista kahden heteroseksuaalisen vanhemman ja heidän biologisten lastensa välisinä suhteina on ohjannut perhesuhteiden tutkimusta vahvasti. Tämä näkemys on olettaen kietoutunut heteronormatiivisuuteen eli siihen, että muut kuin heteroseksuaalisten naisten ja miesten väliset suhteet nähdään joko ongelmallisina tai vähemmän tärkeinä. (Notko & Sevón 2008,111.)

Vanhempien ristiriidoilla on vaikutuksensa lapsiin. Asuivatpa vanhemmat yhdessä tai erillään, mutta asumusero, avioero ja muut perheessä tapahtuvat muutokset tuovat mukanaan erityisiä paineita. Tämä useimmiten vaikuttaa perheen lapsiin ja heidän keskinäisiin suhteisiinsa. Näissä tilanteissa lapset saattavat tuntea suuttumusta, pelkoa, surua, helpotusta, kaunaa, kateutta tai syyllisyyttä ja heillä voi olla turvallinen tai hämmentynyt olo. Heidän tunteensa voivat eri aikoina olla kaikkien näiden ja muidenkin voimakkaampien tai lievempien tunteiden sekoitus. Siskot ja veljet voivat olla tärkeitä tukijoita, mutta se riippuu paljon myös sisarusuhteen tilasta ennen perheessä tapahtunutta muutosta, vanhempien tuen laadusta ja erityisesti siitä millä tavoin vanhemmat selvittävät erimielisyytensä. (Parker & Stimpson 2004, 255.)

2.3 Perhe ja yhteiskunta

Perhe on osa laajempaa yhteiskunnallista järjestelmää. Kullakin perheellä on oma elämäntapansa, joka käsittää perheen sisäiset vuorovaikutukset, ajankäytön valinnat sekä perheenjäsenten toiminnat, kuten työn ja yhteisen perhe-elämän. (Pulkinen 1984, 251–252.) Yhteiskunnan vaikutukset lapseen heijastuvat perheen sisäisen vuorovaikutuksen kautta. Yhteiskunnan poliittiset ja taloudelliset tekijät säätelevät perherakennetta, lasten lukumäärää, keitä perheeseen kuuluu, millainen on perheen jäsenten välinen työnjako sekä millaiseksi perheen elintaso muodostuu. Perhe sosiaali-

sena järjestelmänä on muuttunut sekä rakenteeltaan että tehtäviltään. Eritoten äitien siirtyminen työelämään on heijastunut perheen kasvatustehtävään ja aiheuttanut sen uudelleenarviointia. Perheen kasvatustehtävä on muuttunut lapsen kanssa käytävän vuorovaikutustapahtuman muovaamisesta monimutkaisemmaksi toimintojen organisoimista vaativaksi tehtäväksi. Sisäisen kasvatustapahtuman lisäksi perheen on pystyttävä jo pienenkin lapsen kanssa organisoimaan jonkinlainen hoidon ja kasvatuksen kokonaisratkaisu. Yleensä se sisältää osia, jotka ovat perheen ulkopuolella tapahtuvan päivähoidon tehtävänä. Kasvatusalan ihmisiltä, niin päiväkodeista kuin kouluistakin, kuulee nykyään paljon sellaista viestiä, että yhä enenevässä määrin kodit jättävät kasvatusvastuuta kodin ulkopuolelle. Eli nykyään päivähoito ja koulu eivät enää ole paikkoja, joissa opiskellaan uusia asioita ja harjoitellaan sosiaalista kanssakäymistä ikätovereiden kanssa, vaan ne ovat paikkoja, joilla on suurempi kasvatusvastuu kuin monilla perheillä. (Raija & Nummenmaa 1980, 76–78.)

Perheen muuttuminen heijastaa yleistä yhteiskunnallista muutosta. Perheen kehityshistoriassa erottuu kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa perhe oli itsenäinen tuotantoyksikkö, jossa naiset ansaitsivat muun muassa kehräämällä ja kutomalla. Toisen kehitysvaiheen muodosti 1800-luvulla teollistumisen seurauksena syntynyt palkkatyöläisten luokka. Perheelle se merkitsi, että tehtaan kello erotti perheenjäsenet toisistaan joka aamu. Tämä heikensi naisten itsenäistä asemaa. Kolmas vaihe, joka jatkuu edelleen, alkoi 1900-luvun alussa. Se liittyy erityisesti miesten ja naisten koulutuksen tasa-arvoistumiseen sekä naisten kasvavaan työelämän osuuteen. Tämä vaihe on tuottanut niin kutsutun symmetrisen perheen. Kolmannen vaiheen perhe eroaa toisen vaiheen perheestä muun muassa siten, että perhe viettää sulkeutuneempaa yksityiselämää. Täten ydinperheen merkitys on kasvanut ja perheen sisäisten roolien eriytyminen on vähentynyt. (Raija & Nummenmaa 1980, 78.)

Tolkki-Nikkonen (1990, 8) mainitsee teoksessaan 15.3.1989 Helsingin Sanomissa ilmestyneen otsikon: ”Yli puolet kansasta elää ydinperheen ulkopuolella. Uudelle perhekuulttuurille oma yhdistys.” Tämä uuden perhekuulttuurin yhdistys muistuttaa siitä, että maan väestöstä jo yli puolet elää muunlaisessa yhteisössä kuin perinteinen isä, äiti ja yhteiset lapset – perheessä. Lisäksi yhdistys vaatii perhetutkimuksen tieteellistämistä. Lähtökohtana tulisi olla perheen rakenne ja toiminta, koska ydinperhenäkökulma on halvaannuttanut perhetutkimuksen Suomessa. Yhdistyksen mukaan perhe käsitteenä elää vankimmin poliittisissa puheissa, ja sielläkin myyttinä. Kuten siis edellä todetaan, on perhettä nykyään vaikea määritellä, sillä enää ei ole

yhtä hallitsevaa perhemallia vaan perhemuotoja on useita. On lapsiperheitä, yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä, monivanhempaisia perheitä ja niin edelleen. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 58.)

2.4 Perhe ja arki

Itsestään selvimpiä asioita maailmassa on arki, vaikka se samalla onkin hämmäntävä ja pulmallinen asioiden tila. Asiantuntijat neuvovat, että ihmiset tarvitsisivat lisää tavallista arkea. Erityisesti lapset kaipaavat tavallista arkea, jotta eivät ala voida pahoin. (Jokinen 2005, 7-8.)

Perheen arki on jatkuvaa liikettä, missä tapahtuu koko aika jotain. Perheiden arki on jokapäiväistä tunteiden siirtämistä, erilaisten tunteiden kirjoja, ilmapiiirin luomista, käytäntöjen ja aikataulujen sopimista ja yhteensovittamista. Tänä päivänä arjessa kamppaillaankin työn ja perheen sekä muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta sekä ajan riittävyydestä asioille, joita pidetään tärkeinä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 16.) Nykypäivänä kuunnellessa julkisilla paikoilla ihmisiä tai jutellessa eri ihmisten kanssa havaitsen, että samalla kun perheissä taiteillaan yhteisen ajan löytämiseksi, tuskailevat jo monet lapsettomissa parisuhteissa elävät kuinka heidän aikansa edes riittäisi lasten kasvatukseen ja yhdessäoloon.

2.4.1 Arki kotona

Leikki-ikäisen lapsen elämä ja arki rakentuu ensisijaisesti kodin, perheen ja päivähoidon ympärille (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 35). Kielikuvat, joita lapsiperheiden arkeen liitetään – arjen rumba, hulabaloo, hässäkät – kertovat omalta osaltaan siitä, millaista arki on pienten lasten perheissä. Perheen arjelle ominaista on syklistyys, eli tietyt tilanteet ja rutiinit toistuvat kerta toisensa jälkeen päivittäin ja viikoittain. Arkielämää rytmittävät vanhempien työajat ja lasten hoitoajat, nukkuma-ajat ja ruokailuajat. Päivittäin perheeseen kulkeutuu jäseniensä kautta vaikutteita ympäristöistä, joissa he joka päivä toimivat. Samalla perheenjäsenet vievät mukanaan kokemuksiaan kodista sen ulkopuolelle. Lapset hahmottavatkin arkensa lähtemisten ja tulemistensa kautta. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12.) Perheiden, erityisesti pikkulapsiperheiden, elämä jakaantuu arjessa selkeästi kolmeen osaan: aamuun, päivään ja il-

taan. Vanhemmat jakavat huomiotaan lapsilleen aamutoimien yhteydessä ennen kuin kaikki kiirehtivät omaan ”työhönsä”. Päivällä lapsi elää arkeaan päivähoitossa eri aikuisten sekä vertaisryhmänsä kanssa, eli tällöin lapsi on erossa vanhemmistaan. Illalla perhe viettää yhteistä aikaa tekemällä erilaisia iltaan kuuluvia asioita. Normaalisti vanhemmat pyrkivät järjestämään perheelle yhteisen ateria-ajan eri harrastusten sekä muiden toimien lomaan. Tällöin koko perhe voi kokoontua kiireettömälle ajalle ja vaihtaa päivän kuulumisia. Pienille lapsille tämä arkirutiini onkin tärkeä. (Gabb 2008, 56–58.)

Pikkulapsi- ja kouluikäisten perheiden arjen haastavimpia hetkiä ovat vanhempien mielestä paluu töistä kotiin, jatkuva kiireisyys, työaikojen ja perheenjäsenten omien aikataulujen huono yhteensopivuus sekä vanhemman oma väsymys. Vanhempien mielestä työ ei kuitenkaan ole ainut perheen arkea vaikeuttava tekijä vaan myös vapaa-ajanvietto harrastuksineen, kuljetuksineen ja kotitöineen kuormittavat. Vastapainona perheen arjen hankalille hetkille toimivat kiireettömät yhdessä-olohetket, joista perheenjäsenet tuntevat saavansa paljon voimaa. Tällainen vaihtelevuus on perheen arjelle ominaista ja jopa vastakkaisuus, joka myötäilee osin yhteiskunnan eri osa-alueiden rytmiä, osin perheenjäsenten omia aikatauluja ja niiden keskinäisiä yhteenliittymisiä tai liittymättömyyksiä. Arjen haastavat hetket lapsiperheissä liittyvät siis yleensä vaikeuksiin yhdistää yhteen perhe-elämä, työ ja muut keskeiset elämänympäristöt. Hankaluudet esiintyvät erityisesti siirtymätilanteissa, kuten aamulähdöissä ja kotiintulovaiheissa, eli tilanteissa, joissa siirrytään kodista toisiin toimintaympäristöihin tai palataan kotiin. Lisäksi se, että perhe koostuu useista eri jäsenistä, joilla jokaisella on erilaiset tarpeet ja elämänrytmit, tuo perheen kotona vietettävään arkeen kitkaa, kun eri toimijoiden välisistä toiveista ja tarpeista neuvotellaan ja aikatauluista sovitaan. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 15–16.)

2.4.2 Arki päiväkodissa

Suomalaislapsista 5-7-vuotiaat viettävät suurimman osan hereillä olo ajastaan muiden lasten kanssa päivähoitossa. Tämä merkitsee lapselle pitkää eroa vanhemmistaan. Lapsen ja vanhemman keskinäisestä ajasta voidaan erottaa vanhemman fyysisesti läsnä oleva yhteinen aika kotona sekä henkinen eli muisteluaika, jolloin perheenjäsenet ajattelevat toisiaan päivän aikana, vaikka eivät fyysisesti ole toistensa

näköpiirissä. Lapsi miettii ja ajattelee vanhempiaan päivän aikana päiväkodissa. Silloin tällöin lapsen tunnemaailmaa päiväkodissa sävyttää kaipaus ja ikävän tunne vanhempaa kohtaan. Onkin tärkeää, että lapsella on päiväkodissa mukanaan jotain, missä on kodin tutut tuoksut. Esimerkiksi päiväunien aikaan lapselle luo turvallisuutta mennä nukkumaan tutun unirievun tai – lelun kanssa, missä on tuttu kodin tuoksu. Tällöin lapsen kaipauksen ja ikävän tunteet lieventyvät. Kaipauksessa on kuitenkin kyse lapselle vakavasta tunteesta, ja päiväkodin arjessa sen tunnistaminen on lapsen kannalta tärkeää. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 69–70.)

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 72) mukaan päiväkotipäivän pituudella on todettu olevan merkitystä lapsen viihtyvyyteen päiväkodissa. Kun lapsi on omasta mielestään ollut liian pitkään erossa vanhemmistaan, esimerkiksi jos vanhempi on ollut yön yli kestäväällä työmatkalla, alkaa lapsi ikävöidä vanhempiaan. Kyrönlampi-Kylmänen mainitsee havainneensa tutkimuksessaan, että lapset tietävät ja osaavat tunnistaa kodin ilmapiiristä, minkä taloudellisen turvan palkkatyö tuo perheelle, mutta tämä tieto ei vie lapsen kaipausta. Kyrönlampi-Kylmänen jatkaa psykologian professori Lea Pulkkisen esittäneen huolensa siitä, että jo lapsen päivähoitotiössä lasten ja vanhempien yhteinen aika voi jäädä liian vähäiseksi. Olennaista lapsen kannalta on miettiä hoitopäivän pituutta, ei niinkään sitä, kumpi on parempi lapselle, koti- vai päiväkotihoido. Tätä tukee Kyrönlampi-Kylmänen tutkimus, jossa hän havaitsi, että lapset, jotka olivat päiväkodissa vain sen aikaa kuin esikoulu kesti, olivat tyytyväisempiä arjen rytmiin. Ratkaisuna voidaan siis miettiä osa-aikatyötä ja sitä kautta mahdollisuuksia saavuttaa lapselle sopivampi arjen rytmi.

Päiväkodissa lapsen toiminta määrittyy suhteessa ikätovereihin ja henkilökuntaan. Leikki-ikäiset lapset keskittyvät suurimmaksi osaksi keskinäiseen vuorovaikutukseen. Lapset ovat toisilleen hyvin merkittäviä niin päiväkodissa kuin kotonakin, heille kaverisuhteet ovat erityisen tärkeitä. Lapset eivät välttämättä kiinny niin vahvasti aikuisiin kuin toisiin lapsiin. Luonnollisesti lapsen tunnesuhde on erilainen päiväkodin henkilökuntaan kuin omiin vanhempiinsa tai muihin perheenjäseniin. Lapsi oppii, että eri aikuiset tekevät hänen kanssaan eri asioita ja ovat eri tavoin hänestä kiinnostuneita. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 72, 74.)

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten vuorovaikutussuhteisiin on liittynyt erilaisia näkökulmia ja painotuksia eri aikoina, mistä kertoo myös moninainen käsitteiden käyttö. Yksi nimitys, jota käytetään vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisestä vuorovaikutuksesta, on kasvatuskumppanuus.

Vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön kasvatuskumppanuuden luomisen ja kehittämisen lähtökohtana on lapsen etu ja tarpeet. Kasvatuskumppanuus edellyttää aikuisten tasavertaisuutta ja molempien osapuolten asiantuntijuuden arvostamista lapsen kasvatuksessa, eli lapsen lisäksi myös aikuisten vuorovaikutussuhteisiin ja niiden hoitamiseen tulee kiinnittää huomiota. Kasvatuskumppanuus edellyttää sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisilta että pienten lasten vanhemmilta uudenlaista yhteistyön orientaatiota, joka tarkoittaa perhelähtöiseen toimintatapaan siirtymistä ja samalla asiantuntijalähtöisestä toimintatavasta luopumista. Kasvatuskumppanuus on monitahoista ja muuttuvaa. Sen onnistuminen on yhteydessä paitsi jaettuihin huolenaiheisiin myös kulttuurin ja arvojen yhteensopivuuteen, yhteiskunnan, työelämän sekä perherakenteiden muutosten huomioimiseen. Kasvatuskumppanuussuhteen syntymiseen ja kehittymiseen vaikuttaa se, minkälaiseksi vanhemmat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset ajattelevat oman roolinsa yhteisessä kasvatustehtävässä. He yhdessä määrittelevät painottuuko siinä asiantuntija-, vanhempi- vai kumppanuuskeskeisyys. Usein vanhempien ja ammattilaisten rooleissa on kuitenkin eroja. Roolien erilaisuus näkyy muun muassa siinä, että vanhempien kasvatust vastuu kohdistuu heidän omaan lapseensa, kun taas ammattikasvattajilla vastuu kohdistuu koko lapsiryhmään. Myös vanhempien suhtautuminen lapseen on tunteenomaisempaa ja kokonaisvaltaisempaa kuin kasvatuksen ammattilaisilla. Vanhempien ja ammattikasvattajien roolien erilaisuus on täysin luonnollista ja sen tiedostaminen auttaa paremmin ymmärtämään vanhempien ja ammattilaisten erilaisia näkökulmia asioiden tarkastelussa. Tätä erilaisuutta tulisi pitää mahdollisuutena, jonka hyödyntäminen on lapsen, perheen ja ammattilaisten etu. Usein ongelmat syntyvätkin juuri roolien epäselvyydestä. (Poikonen & Lehtipää 2009, 71, 73–75.) Päiväkodin ammattilaisten kanssa vanhemmat pystyvät jakamaan niin surut kuin ilotkin koskien lasta. Monille vanhemmille on huojentavaa, että lasta seuraavat heidän lisäksi myös kasvatustalan ammattilaiset, jotka ottavat osan vastuusta kun lapsesta on jotain huolta. Siinä missä jotkut vanhemmat tukeutuvat hieman liikaakin päiväkodin hoitohenkilökuntaan toiset vanhemmat suorastaan inhoavat sitä, jos päiväkodin henkilökunta sekaantuu heidän kasvatustasoihinsa. Usein nämä perheet ovat juuri niitä perheitä, jotka tarvitsisivat kasvatustalan ammattilaisilta eniten apua perhearjen pyörittämisessä. (Poikonen & Lehtipää 2009, 76.)

2.4.3 Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Suomalainen päivähoitojärjestelmä mahdollistaa molemman vanhemman työssäkäynnin (Poikonen & Lehtipää 2009, 70). Kodin ja työn yhteensovittamisen jännitteet ovat monimuotoisia ja ilmentyvät perheen arjessa. Yhteiskunnassa tapahtuu jatkuvia muutoksia, mikä tekee työn ja perheen vaatimusten yhteensovittamisen yhä vaikeammaksi. Vanhempien täytyy yrittää rakentaa monimuotoista arjen palapeliä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 17; Kinnunen & Mauno 2002, 99.)

Lammi-Taskulan ja Salmen (2004, 31) mukaan Suomalaisen työn ja perheen yhdistelmän tyypillinen piirre onkin juuri se, että molemmat vanhemmat ovat töissä. Tällöin perhearjen rakentaminen on usein vaikeampaa. Yleensä äidit ovat kotona perhevapaan turvin lapsen ollessa alle kolmivuotias, mutta sitä vanhempien lasten äidit ovat pääsääntöisesti töissä. Isyys ei sen sijaan vaikuta miesten työssäkäyntiin. Yhtä yleisesti isät ovat töissä lapsen iästä riippumatta. Lammi-Taskulan ja Salmen teoksessa on huomioitu, että suomalaiset vanhemmat tekevät pääsääntöisesti kokopäivätyötä. Vain joka viides äiti ja joka kahdeskymmenes isä tekee osapäivätyötä, eikä lapsen ikä juuri vaikuta työajan pituuteen. Yhteenlaskettuna siis lapsiperheiden vanhemmat tekevät pidempää työviikkoa kuin lapsettomat pariskunnat. Noin puolessa kahden vanhemman lapsiperheistä sekä isä että äiti tekevät töitä säännöllisesti vähintään 40 tuntia viikossa. pisin kokonaistyöaika on alle kouluikäisten lasten vanhemmilla, kun ansiotyöhön ja kotitöihin käytetty aika lasketaan yhteen.

Kinnusen ja Maunon (2002, 99–101) mukaan jo vuonna 1990 yli 60 prosenttia suomalaisista työssäkäyvistä kansalaisista mainitsi keskeisimmäksi elämänalueekseen kodin ja perhe-elämän, noin 30 prosenttia ansiotyön ja loput vapaa-ajan tai eivät osanneet sanoa. Suuntaus on jatkunut samanlaisena, sillä vuonna 1997 tilanne näytti prosenttilukujen valossa suurin piirtein samalta. Sukupuolella on merkitystä elämänalueiden keskeisyyttä arvioitaessa, erityisesti siinä kuinka keskeiseksi perheen merkitys elämässä nähdään. Kinnunen ja Mauno kirjoittavat, että perheen tärkeys näyttäisi painottuvan edelleenkin enemmän naisten elämässä kuin miesten. Ihmisten valinnat osoittavat, että suurin osa haluaa sekä työn että perheen. Lähes kaikki suomalaiset avioituvat tai elävät parisuhteessa elämänsä aikana. Työssä pidetään usein tärkeänä inhimillisen kasvun tarpeiden tyydyttymistä, eli mahdollisuuksia toteuttaa itseään, saavuttaa asettamia tavoitteita, ottaa vastuuta sekä saada itsear-

vostuksen kannalta tärkeitä onnistumisen kokemuksia. Perheeltä puolestaan haetaan rakkautta, vuorovaikutusta, kumppanuutta sekä turvallisuutta. Täten siis työ ja perhe tyydyttävät erilaisia tarpeita, jolloin yksilö voi ja haluaa olla samanaikaisesti sitoutunut molempiin.

Alle kouluikäisten lasten vanhemmat näyttävät olevan kovilla. Tarkasteltaessa sekä ansio- että kotitöihin käytettyä aikaa ovat juuri alle kouluikäisten lasten vanhemmat ajallisesti kuormitetuimpia. Suuri osa pienten lasten isistä katsoo työn vievän liikaa aikaa perheeltä. Pienet lapset sitovat vanhempia ja erityisesti äitejä lastenhoitoon ja kotitöihin. Tämä lisää naisten kokemaa kaksoiskuormaa. Useimmiten alle kouluikäisten lasten työssä käyvät äidit arvioivatkin elämäntilanteensa raskaammaksi kuin muut. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 126.)

Työ on muuttanut perheiden arkea merkittävästi viime vuosikymmenien aikana. Merkittävin näistä muutoksista koskee työn ja perheen välistä rajaa, joka on muuttunut häilyvämmäksi. Epäsäännölliset työajat ovat lisääntyneet eikä työnteko rajoitu enää vain työpaikalle, vaan yhä useampi tuo töitä kotiin. Luonnollisesti nämä muutokset ovat lisänneet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haastavuutta. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 126–127.) Vapaa-ajan ja työn suhde ei ole yksinkertainen. Ei ole mahdollista muodostaa yksinkertaista suhdetta viikonlopun ja arjen välille. Vapaa-aikaa on mahdotonta erottaa työstä, sillä vaikka töistä lähdetään kotiin, ollaan kotona samoja ihmisiä kuin töissä ja ajatellaan samoja ajatuksia. (Lefebvre 2002, 226.)

Vaikka palkkatyö aiheuttaa ristiriitoja arkeen ja perheeseen, tukee se myös perhettä ja vanhemmuutta. Työ rytmittää arkea, antaa toimeentulon, turvallisuutta, mahdollisuuden kehittyä ja toisten aikuisten seuraa sekä pitää yllä ammattitaitoa. Virkistynyt vanhempi jaksaa paremmin lastensa kanssa. Lisäksi taloudellinen turvallisuus on omiaan luomaan perheeseen leppoisaa ilmapiiriä, kun taas niukkuus rahasta voi aiheuttaa stressiä vanhemmille sekä kiristää perheenjäsenten välejä. Lapset ovat herkkiä aistimaan työttömyyden aikuisille tuoman huolen, turvattomuuden tunteen sekä stressin. Se vaikuttaa lasten käyttäytymiseen kodin ulkopuolella ja useimmin enemmän negatiivisella kuin positiivisella tavalla. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 53.)

3 VANHEMMUUS

3.1 Mistä vanhemmuus koostuu?

Vanhemmuus on sekä äitiyttä että isyyttä. Joiltakin osin vanhemmuus muuttaa naisen ja miehen persoonallisuutta pysyvästi. Äiti pysyy naisena ja isä miehenä, mutta paluuta entiseen ennen vanhemmuutta ei ole. Äidin ja isän vanhemmuuden juuret ovat omassa kokemushistoriassa, lapsuudessa, kulttuurisessa taustassa ja suvun perinteissä. Vanhempien omat kokemukset vaikuttavat enemmän tai vähemmän tiedostetusti siihen, miten he toimivat vanhempina ja millaisia kasvattajia he ovat omille lapsilleen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 114.)

Vanhemmuus viittaa useaan asiaan. Ensiksikin vanhemmuus on erilaisia kokemuksia esimerkiksi kasvattajana selviytymisessä tai ilona siitä, että on äiti tai saa olla isä. Lisäksi tähän kokemukselliseen tasoon kuuluvat yleisemmät, vanhempaan sukupolveen kuulumiseen liittyvät vanhemmuuskokemukset, jotka voivat liittyä niin omiin kuin muidenkin lapsiin. Tällaisia kokemuksia voi olla myös lapsettomilla. Toiseksi vanhemmuudessa on kyse hoivasta, huolenpidosta ja solidaarisuudesta. Kuka hoitaa ketä, kenellä on vastuu kenestä ja millaista vastavuoroisuutta ja solidaarisuutta sukupolvien ja sukupuolten välille edellytetään? Näin tarkasteltuna vanhemmuus on yksi perusakseli yhteiskuntapolitiikassa. Ja kolmanneksi vanhemmuus on diskursiivinen käytäntö, joka osoittaa toimijapaikkoja ja sulkee niitä. (Jokinen 2005, 123.)

Kuten edellisessä kappaleessa todettiin vanhemmuuden koostuvan monesta asiasta, myös Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma (2009, 48–49) toteavat, että vanhemmuutta ja vanhempana olemista on käsitteellistetty lukuisilla tavoilla. Puhutaan vanhemmuustyyleistä, kasvatuksesta, kasvatuskäytännöistä, vanhemmuuteen liittyvistä uskomuksista, vanhemmuuden stressistä ja niin edelleen. Vanhemmuus- tai kasvatustyyliä määritellään joukoksi vanhemman asenteita, jotka kohdistuvat lapsen, välittyvät lapselle vanhemman käytöksen kautta ja ovat pohjana tilannekohtaisemille kasvatuskäytännöille. Vanhemmuustyyli välittyy lapselle osittain kasvatuskäytäntöjen kautta, mutta se ilmenee myös tietynlaisena tunneilmastona vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhemman ilmeet, eleet sekä yleinen suhtau-

tuminen lapseen luovat tätä yleistä vaikutelmaa vanhemmuustyylistä. Vanhemmuustyylin on todettu olevan suhteellisen pysyvä vanhemman ominaisuus. Sen on havaittu näkyvän vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa yli ajan ja tilanteiden. Vanhemmat ovat erilaisia vanhemmuustyyleiltään, joten he kontrolloivat lastaan eri tavoin, mikä heijastuu myös vanhemman muuhun toimintaan, kuten hoivaavuuteen ja lapsen kanssa keskustelemiseen. Gabb (2008, 99–100) puhuukin vanhemmuuden ja kasvatuksen demokratisoitumisesta, jota luonnehtii dialogisuus ja avoin kommunikaatio lasten ja vanhempien välillä. Vanhemmat siis neuvottelevat lastensa kanssa sen sijaan, että asettaisivat näille liudan sääntöjä, joita on noudatettava.

Viime vuosikymmenten aikana yhteiskunta on elänyt murroksen vaihetta, jonka myötä myös vanhempana toimimisen edellytykset ovat muuttuneet. Vaikka uusi kulttuuri- ja toimintaympäristö on luonut perheille ja sen kaikille jäsenille uudenlaisia mahdollisuuksia, muutokset ovat tuoneet mukanaan myös vaateita ja stressitekijöitä. Etenkin työelämän muutokset heijastuvat perhe-elämään, vanhemmuuteen ja lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Jos työ vie vanhemmilta liikaa aikaa ja energiaa, uuvuttaa ja vetää hermot tiukalle, ei aikaa ja voimia riitä enää tarpeeksi vanhempana toimimiseen. Muita vanhemmuutta vaikeuttavia tekijöitä nyky-yhteiskunnassa ovat muun muassa sosiaalisten verkostojen mureneminen sekä perherakenteen muutokset. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4–5.) Nykypäivän vanhemmuuteen liittyvässä kirjallisuudessa korostetaan vastuullista vanhemmuutta. Tälle ominaista on lapsikeskeisyys sekä tämän tarpeisiin panostaminen. Julkisessa keskustelussa onkin viime vuosina puhuttu paljon kasvatuksesta ja vanhemmuudesta projektina. (Gabb 2008, 108.)

3.2 Jaettu vanhemmuus

Jokinen (2005, 14) mainitsee arjen liittyvän sukupuolten väliseen työnjakoon niin kulttuurisesti kuin käytännössäkin. Nykyään arkisina pidettyjä asioita lienee tehty aina. On laitettu ruokaa, varauduttu seuraavaan päivään sekä rakennettu viihtyisyyttä ja mahdollisuutta kotoisuuteen. Tarve keksiä näille asioille arjen käsite syntyi kuitenkin vasta samoihin aikoihin, kun rakennettiin julkisen ja yksityisen välistä eroa. Tässä prosessissa kodista ja perheestä tuli naisten alue ja politiikasta, taloudesta ja työstä miesten alue. Arkisuus sijoittuu siis kulttuurisessa kuvastossa selvästi naisten

alueelle, koska arkisuuden ulottuvuuksista huolehtiminen on usein enimmäkseen naisten vastuulla. Vanhemmuus luokitellaan arkisiin asioihin ja juuri vanhemmuudessa äitiydellä katsotaan olleen ja on edelleen erityisasema. Suomalaisen perheen arjessa äitiys on saavuttanut tämän aseman vähitellen 1800-luvun kuluessa. Ennen tätä miestä pidettiin perheen päänä. Suomessa äitiyttä ja isyyttä sekä miehen ja naisen asemaa koskevien näkemysten muutos oli osa familistisen perhekäsityksen vahvistumista länsimaissa. Ihanteellisen perheen malliksi nousi ydinperhe, jonka sieluna oli äiti. Perheen keskeiseksi elementiksi nousikin äidin ja lapsen suhde. Psykologisten kasvatuskäsitysten ja ajattelutapojen vahvistuminen viime vuosisadan puolivälissä painotti edelleen äidin merkitystä. Vielä nykyisinkin ajatus äidistä lapsen ensisijaisena kasvattajana ja lapsen elämän avainhenkilönä on säilyttänyt asemansa vahvana. (Alasuutari 2003, 16–17.)

Edellä jo kirjoitin, että naisilla näyttää olevan tapana tehdä niin sanottuja naisten töitä ja miehillä niin sanottuja miesten töitä. Jokisen (2005, 46) mukaan kotitöiden sisäisessä järjestyksessä tämä tarkoittaa, että ruuanlaitosta, siivouksesta, vaatehuollosta ja lasten ”huollosta” huolehtivat yleensä naiset. Miesten vastuulla ovat useimmiten auto, pihatyöt ja asunnon kunnostus. Miehet myös hoitavat lapsia, leikkivät heidän kanssaan ja kuljettavat harrastuksiin. Lasten hoitaminen näyttääkin eriytyvän sukupuolen mukaan *hoitamiseksi* ja *huoltamiseksi*. Naiset huolehtivat, että lapsille on ruokaa kaapissa ja pöydässä, vaatetta päälle laitettavaksi sekä siitä, että lapset etenevät päivän aikataulun mukaisesti. Miehet puolestaan leikkivät lasten kanssa, ovat ulkona ja huolehtivat harrastuksista – eivät kuitenkaan enemmän kuin naiset, vaan suurin piirtein yhtä paljon. Toisin sanoen naiset huoltavat ja hoitavat, miehet hoitavat.

Äitiyden asema on siis kulttuurissamme vahva, mutta myös isyydestä on 1900-luvun loppupuolella keskusteltu yhä enemmän. Isyyteen kohdistuvat tutkimukset ovat monipuolistuneet ja ne ovat jopa asettaneet kyseenalaiseksi perinteisen näkemyksen äitiyden ensisijaisuudesta. Muutenkin isät ja isyys on nostettu yhä näkyvämmiin esille keskustelussa lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Kiinnostuksen taustalla ovat olleet muun muassa yhteiskunnalliset muutokset sekä tyytymättömyys tutkimukseen, joka korostaa ainoastaan äidin ja lapsen suhdetta. Ensin mainituista esimerkeiksi naisten, äitien, työssäkäynnin lisääntyminen, feminismi ja yleinen tasa-arvoajattelu sekä lisääntynyt avioerojen määrä ovat suunnanneet tarkastelua isyyden kysymyksiin. Isyystutkimuksessa eräänä kiinnostuksen kohteena on ollut myös isän

osallistuminen kotitöihin ja lasten hoitoon. Kiinnostuksen taustalla on ollut pohdinta siitä, mitkä ovat isyyden myönteiset merkitykset lapselle ja minkälainen isyys tukee parhaiten lapsen kehitystä. Tämä isän osallistumista tarkasteleva tutkimus ei kuitenkaan ole asettanut kyseenalaiseksi äidin asemaa ja ensisijaisuutta lapsen hoivaajana vaan ennemminkin asettanut isän äidin avustajan rooliin. suunnitelmallisen ja vastuullisen vanhemmuuden on edelleen katsottu kuuluvan äidille. Lisäksi isien toimintaa ja osallistumista on usein tulkittu vertaamalla sitä äitien toimintaan, eli äidit ovat olleet se mittapuu, jolla isän osallistumista on mitattu. (Alasuutari 2003, 19–20.)

Keskusteltaessa perheen uudesta sukupuolisopimuksesta naisen ja äidin yksilöllistymisen mahdollisuudet ovat olleet etusijalla, mutta tukeeko perheen sukupuoliroolien uusjako miesten ja isien yksilöitymispyrkimyksiä. Miesten taholta muutunutta roolijakoa on arvosteltu sen vuoksi, että miehen ja isän velvollisuudet kodissa ovat lisääntyneet, mutta taloudellista vastuuta ei ole riittävästi tasattu. Positiivinen puoli asiassa on, että samalla kun miehille soveltuvien kotitöiden joukko on laajentunut, miehille on tullut uusia mahdollisuuksia olla isänä ja toteuttaa omanlaistaan isyyttä perheessä. Kotitöitä ei ole kuitenkaan määritelty vielä kukaan pois naisilta, miehille on vain annettu niihin uusia ”optioita”. Tosiasiassa naiset ovat ottaneet enenevässä määrin lisävastuuta perheen leivänhankinnassa, ja yhä useammassa taloudessa naisella onkin miestä enemmän koulutusta ja hänen ansionsa lähenevät miehen tuloja. Laajasti katsottuna sekä äidin että isän mahdollisuudet toteuttaa itseään aikaisempaa paremmin ovat lisääntyneet nykyperheissä. Mahdolliset esteet asettuvat asennepuolelle. Miehen kannalta merkittävintä tässä on se, että vaikka uudessa sukupuolisopimuksessa puhutaan naisen mahdollisuuksista, samalla väistämättä myös miehen roolia on määritelty entistä monipuolisemmaksi. On havaittu, että tämän päivän perheissä äidit suorastaan tarjoavat miehille mahdollisuuksia isyyden monipuolisempaan toteuttamiseen, jopa ajoittaisena irtautumisena työelämästä, jotta äidit vuorostaan pääsisivät kodin ulkopuolella tapahtuvaan elämään. (Huttunen 2001, 45.)

Isän osallistumista tarkastelevan tutkimussuuntauksen on katsottu ilmentävän laajempaa isyyden kulttuurin muutosta ja edustavan vahvistuvan isyyden alakulttuuria. Samalla perinteisen isyyden tilalle on noussut tai on kehittymässä malli, joka korostaa aiempaa selvästi enemmän isän osallistumista ja läheisyyttä sekä kaverillista tasavertaisuutta suhteessa lapsiin. Toisin sanoen sukupolvisuhteet perheen sisällä kuvataan uudella tavalla. Täten ymmärrys jaetusta vanhemmuudesta on vallannut alaa äidinhoivan ensisijaisuuden korostamiselta. (Alasuutari 2003, 20.)

Keskustelu isyydestä on kehittynyt eri maissa eri tavoin. Eritoten Skandinavian maissa keskustelun sisältönä on ollut isyyden lähentäminen äitiyteen. Isän pitäisi tulla tasavertaiseksi vanhemmaksi, joka jakaa kotityöt ja vastuun lapsista ja on valmis järjestelemään elämäänsä perheen tarpeiden mukaan. Tätä ajattelua tuetaan julkisesti, esimerkiksi isyyslomia suosimalla. Miehiä rohkaistaan ottamaan osaa vanhempain valmennukseen. Heitä rohkaistaan käyttämään niin sanottuja perhevapaita, eli jäämällä hoitovapaalle kotiin hoitamaan lapsia. Isiä johdatellaan sisälle äitiyden ”mysteeriin”. Tutkimusten mukaan isyys ei kuitenkaan ole muuttunut kovin paljon. Julkiselle isyysihanteelle ei näytä helposti löytyvän vastinetta henkilökohtaisella tasolla. Kuitenkin varmaa on, ettei isyys ole jäänyt koskemattomaksi. (Korhonen 1999, 82.)

Alasuutari (2003, 160) mainitsee teoksessaan kuinka hänen tutkimukseensa osallistuneiden vanhempien puheissa äitiyden ensisijaisuus nousee esiin. Se tulee esiin esimerkiksi vanhempien toiminnan kuvauksissa ja niistä rakentuvissa puhetavoissa. Niissä äitiyden erityisyys ilmenee etenkin tulkinnassa äidin ja lapsen emotionaalisesta suhteesta. Äidin emotionaalisuus ymmärretään lapsen tarpeiden ja tunnetilojen tunnistamiseksi ja niihin vastaamiseksi. Äidin toiminnassa tärkeäksi määrittyy turvallisuuden tunteen tuottaminen lapselle sekä läsnäolo tämän elämässä. Äiti on siis aikuinen, jolla on mahdollisuus tyydyttää lapsen tarpeet. Lapsen ollessa jo aikuinen on kuitenkin äiti useammin se, jonka puoleen käännytään ongelmatilanteissa.

Sukupuoliroolien jakaminen on siis perheissä arkipäivää ja jokapäiväinen ajatus on pyrkiä toimimaan yhdessä saman päämäärän eteen. Jaettu vanhemmuus, jossa molemmat vanhemmat osallistuvat tasapuolisesti lastenhoitoon, edellyttää vanhemmilta kuitenkin jatkuvaa neuvottelua. Vanhempien täytyy sopia keskenään, kumpi heistä tekee mitäkin ja milloin. Tällainen jatkuva neuvottelu voi olla raskasta ja se aiheuttaa stressiä ja kitkaa vanhempien välille, mikä pahimmassa tapauksessa johtaa jopa avioeroon. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 49.)

3.3 Vanhempien tehtävät

Vanhempana oleminen on paljolti arkipäiväistä huolenpitoa, vastuun kantamista ja hoivatyötä (Kuronen & Hokkanen 2008, 34). Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 36, 119) kuvailee vanhemmuuden tarkoittavan muun muassa sitä, että lapsen hyvinvointi menee aikuisten tarpeiden edelle. Lapsen oikeuksien vaaliminen on vanhemman velvollisuus. Vanhemmuus täytyy muistaa elinikäisenä suhteena, josta ei voi sanoutua irti missään elämäntilanteessa. Arjessa lapsi tarvitsee ennen kaikkea rakkautta ja vanhemman, joka huolehtii lapsen perustarpeista, levosta, puhtaudesta, riittävästä liikumisesta ja ravinnosta.

Eskelinen (2000, 22) toteaa kasvatustavasta kuuluvan aina ensisijaisesti kodille ja vanhemmille, mutta kaikkien lapsen elinympäristössä vaikuttavien tahojen täytyy sitoutua yhteisiin pelisääntöihin. Pelisäännöistä täytyy sopia tarkasti ja vanhemmat valtuuttavat ja velvoittavat muita tahoja toimimaan ongelmatilanteissa sovitulla tavalla. Näin vanhemmat ottavat konkreettisesti kasvatustavasta vastuunsa. Kaikki lapsen elinympäristössä vaikuttavat tahot tehostavat ennaltaehkäiseviä toimiaan yhteistyössä. Keinot, joilla kasvatusta toteutetaan, sävyttävät perheen ilmapiiriä ja muokkaavat lasten ja vanhempien välistä suhdetta (Pulkkinen 1981, 134).

Hoikkalan (1993, 47) mukaan nyky-yhteiskunnan kasvatustavoitteen ja sosiaalisuusjärjestelmä on ammattilaisvetoinen. Ammattilaiset ja asiantuntijat seuraavat, neuvovat ja ohjaavat lasta sekä vanhempia lapsen sikiötilasta aikuisuuteen asti. Tätä rakennetta vastaa ja seuraa tietämyksen julkisuus sekä tutkimustoiminta. Tällöin vanhemmat näkyvät kuvassa heikosti. Nuoria koskettava julkinen keskustelu on asiantuntijapainotteista. vanhemmat muodostavat eräänlaisen julkisen häpeäpaalun, silloin kun pohditaan nuorten epäonnistumisia, huonoa käytöstä, normirikkomuksia ja laittomuuksia. Nuorten rikkoessa rajoja, perimmäiset syyt johtavat aina kotiin ja vanhempiin.

Hoikkala (1993, 49) kysyy voidaanko varsinaisista kasvatustavoitteista puhua? Enemminkin voisi puhua perheen sisäisistä eri-ikäisten välisistä vuorovaikutustavoitteista. Termillä kasvattaa on negatiivisia sävyjä. Kasvattamiseen kuuluu usein ulottuvuus, johon itseä ei haluta liittää. Suhde lapseen pidettäisiin mieluummin kaverisuhteena kuin kasvattajasuhteena. Samalla otetaan etäisyyttä vapaasta kasvatuksesta ja korostetaan rajojen asettamisen tärkeyttä, lapsen oman halun kehittymisen

tärkeyttä tai turvallisten puitteiden luomista lasten kasvulle vanhemmuuden sisältönä. Vanhemmat ja lapset halutaan nähdä rinnakkaisina, niin että myös vanhemmat voivat kasvaa lastensa kasvua seuratessaan.

Vanhemman ja hänen lapsensa kaverisuhde ei kuitenkaan edesauta hyvää kasvatusta ja Eskelinen (2000, 28–30) onkin kirjoittanut, että aikuisen tehtävä on opettaa, tukea ja rohkaista lasta. Lapsi elää tässä hetkessä, mutta aikuinen kykenee tarkastelemaan asioita laajemmassa perspektiivissä oman elämäkokemuksensa pohjalta. Lapsen elämässä on paljon asioita, joissa vastuuta ei voi jättää yksin hänelle vaan aikuisen täytyy kantaa vastuu. Aikuisen täytyy pystyä kestäämään lapsen mielihäiriön. Rajojen asettaminen ja rikkeisiin puuttuminen on välittämistä ja kunnioittamista. Lapsi on suunnattoman arvokas ja hän on ansainnut vanhempien huomion ja sen, että hänelle annetaan tarvittaessa rajat. Aikuisen oikeus ja velvollisuus on asettaa rajat ja pitää niistä kiinni. Kuitenkaan aikuisella ei ole oikeutta loukata lapsen persoonaa. Kun rajoja asetetaan, lapset ja nuoret protestoivat. Kiireessä ja väsyneenä vanhemmat eivät aina jaksakaan vastaanottaa protestia, silloin asioiden perustelu ja selittäminen lapselle jää ja vanhempi sortuu vallankäyttöön. Vanhemman on kuitenkin myös opittava tunnustamaan omat erehdyksensä ja nöyryyttävä korjaamaan rikkeensä. Näin menetellessään vanhempi ei menetä auktoriteettiasemaansa vaan päinvastoin lujittaa sitä. Kasvatuksessa vanhemmalle auktoriteettiaseman oikea käyttäminen on erityisen tärkeää. Kasvatusmenetelmänä keskittie, johon kuuluvat sopivassa suhteessa sekä rakkaus että rajat, on paras menetelmä. Lisäksi lapsi tarvitsee aikuista. Vanhemmalla tulisi olla aikaa lapselle. Monia ongelmia voitaisiin välttää sillä, etteivät lapset joutuisi viettämään vapaa-aikaansa yksin liian nuorena. Perheiden yhteistä vapaa-ajan viettoa olisi tuettava kaikin mahdollisin keinoin.

3.4 Myönteinen vanhemmuus

Olettamus, että kasvatusilmastolla on yhteys lasten sosiaaliseen kehitykseen, on luonnollinen. Arkipäivän kokemuksesta tiedämme, että monissa tapauksissa lasten käyttäytymiserot ovat ymmärrettävissä kotiolojen perusteella. Näitä arkihavaintoja, vaikka oikeaan osuisivatkin, yleistettäessä saattaa kuitenkin käydä niin, että päätelmissä painotetaan liiaksi jotain yksityiskohtaa huomaamatta ja ymmärtämättä muita kokonaisuuteen kuuluvia näkökohtia. Esimerkiksi voimme uskoa, että hyvin käyttäy-

tyvälle lapselle on kauniit tavat opetettu kotona, mutta tämän perusteella emme tiedä vielä, miten tavat on lapselle opetettu tai millaiset perhe-elämän piirteet ovat tyypillisiä kasvatuksessaan onnistuville kodeille. Tutkimukset ovat tuottaneet runsaasti näyttöä perheen ja perhesuhteiden merkittävästä roolista lapsen hyvinvoinnissa. Täten ei ole yhdentekevää, millaista vanhemmuutta ja kasvatuskäytäntöjä vanhemmat arjessa toteuttavat. Vanhemmuuden laadulla on suuri merkitys lapsen kehityksen kannalta, sillä se vaikuttaa kaikkiin psyykkisen kehityksen osa-alueisiin. (Pulkkinen 1981, 134–135, 145.) Kuitenkaan ei ole olemassa valmista kaavaa olla tehokas ja lapsen kehitystä sen kaikilla osa-alueilla tukeva ja opettava vanhempi. Vanhemmat voivat parhaiten edistää lapsen psykososiaalista kehitystä muuan muassa vastaamalla lapsen tarpeisiin, kommunikoimalla lapsen kanssa tasa-arvoisesti sekä osoittamalla kiintymystä. (Maccoby 1980, 409–410.)

Pulkkisen (1981, 136) mukaan vanhempien käyttämät kasvatustapahtumat ja näiden taustalla olevat kasvatustapaukset poikkeavat toisistaan. Erilaisten tutkimusten perusteella voidaan kasvatustapauksia kuvata sellaisin käsittein kuin lasten toimintojen rajoittaminen/salliminen, rankaiseva/rangaistuksia välttävä menetelmä, autoritaarinen/demokraattinen vuorovaikutus lasten ja vanhempien kesken, lasten tarpeet hyväksyvä/välipitämätön suhtautuminen, kehityksen kiirehtiminen ynnä muita. Pulkkisen mukaan tutkimustulokset eivät kuitenkaan ole muodostaneet kovin selkeää kuvaa siitä millaisia lasten käyttäytymiseroja erilaisista kasvatustapauksista ja – asenteista seuraa tai millainen on se kasvatustilasto kokonaisuus, jossa tietynlaisia kasvatustapoja käytetään. Tulokset kasvatustapauksien ja – menetelmien yhteydestä perheessä tapahtuvaan oppimiseen eivät ole olleet johdonmukaisia. Pulkkinen kirjoittaa, että tutkimuksissa tulisi ottaa huomioon se, että vanhempien käyttäytymisen riippuu asenteiden lisäksi elämäntilanteista.

3.4.1 Lapsikeskeinen vanhemmuustyyli

Vanhemmuutta ja vanhempana olemista on käsitteellistetty lukuisilla tavoilla. Puhutaan vanhemmuustyyleistä, kasvatuksesta, kasvatuskäytännöistä, vanhemmuuteen liittyvistä uskomuksista, vanhemmuuden stressistä ja niin edelleen. Vanhemmuus- tai kasvatustyyli määritellään joukoksi vanhemman asenteita, jotka kohdistuvat lapseen, välittyvät lapselle vanhemman käytöksen kautta ja ovat pohjana tilannekohtaisem-

mille kasvatuskäytännöille. Vanhemmuustyyli välittyy lapselle osittain kasvatuskäytäntöjen kautta, mutta se ilmenee myös tietynlaisena tunneilmastona vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhemmuustyylin on havaittu olevan suhteellisen pysyvä vanhemman ominaisuus. Se ilmenee vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa yli ajan ja tilanteiden. Vanhemmat, jotka toteuttavat erilaisia vanhemmuustyyliä, kontrolloivat lasta eri tavoin. Tämä heijastuu myös vanhemman muuhun toimintaan, kuten hoivaavuuteen ja lapsen kanssa keskustelemiseen. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 48–49.)

Vanhemmuustyylien tutkimisessa erotellaan usein kolme vanhemmuustyyliä, mitkä ovat auktoritatiivinen, autoritaarinen ja salliva vanhemmuustyyli. *Salliva vanhempi* välttää kontrolloimasta lastaan ja antaa lapsen pitkälti itse säännellä omaa käyttäytymistään. Hän pyrkii välttämään lapsen rankaisemista sekä sopivan käytöksen vaatimista. Lisäksi salliva vanhempi saattaa olla epävarma, miten lapsen huonoon käytökseen tulisi puuttua. *Autoritaarisella vanhemmalla* on puolestaan vahva tarve kontrolloida lasta. Hänelle ei ole ongelma käyttää voimakkaitakin rankaisukeinoja, mikäli lapsen käytös ei vastaa hänen odotuksiaan. Hän ei kuuntele tai arvosta lapsen tahtoa silloin kun se on ristiriidassa hänen oman tahtonsa kanssa. Autoritaarinen vanhempi ei myöskään keskustele lapsen kanssa tämän käytöksestä vaan ajattelee, että lapsen tulisi totella hänen sanaansa kyseenalaistamatta sitä. *Auktoritatiivinen vanhempi* sen sijaan rohkaisee lasta keskustelemaan kanssaan ja perustelee lapselle menettelytapansa. Auktoritatiivinen vanhempi arvostaa sekä lapsen omaa tahtoa että tottelevaisuutta. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 48–49.)

Auktoritatiivista vanhemmuutta kuvataan usein myös nimellä lapsikeskeinen vanhemmuustyyli. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 112–113) kuvailee teoksessaan lapsikeskeistä vanhemmuustyyliä, jossa vanhemman toimintaa kuvaavat sekä vaativuus että lämpimyys. Hänen toimintansa ja kasvatustenettelynsä pohjautuvat lapsen tarpeille eikä aikuisen omille tarpeille. Lapsikeskeisessä vanhemmuustyyllissä vanhempi odottaa ja vaatii lapselta tämän ikätason mukaista käyttäytymistä ja sääntöjen noudattamista, mutta samalla huomioi lapsen yksilölliset piirteet ja tarpeet. Auktoritatiivinen vanhempi on kasvatustoiminnassaan johdonmukainen ja hän osoittaa lasta kohtaan lämpimiä tunteita. Lapsikeskeistä kasvatustyyliä noudattamalla lapsista kasvaa vastuuntuntoisia, kypsiä ja yhteistyökykyisiä lapsia. Kyrönlampi-Kylmänen huomauttaa, että tutkimusten mukaan vanhempien ja lasten välinen hyvä

suhde, kannustavuus, auttavaisuus ja innostuneisuus lapsen asioihin sekä perustellut rajat lapsen toiminnalle tukevat tämän myönteistä kehitystä. Vanhemman tehtävänä on ohjata ja kasvattaa lasta aikuisten maailmaan. Lasten omasta näkökulmasta hyviä kasvuedellytyksiä ovat muun muassa lasten pitäminen tärkeänä, heistä huolehtiminen sekä rajoittaminen ja vapauksien antaminen lapsen ikätason ja kehityksen mukaisesti. Lapselle itselleen sekä hänen kasvulleen ja kehitykselleen on olennaista miten he kokevat kodin ilmapiirin. Myös nykypäivän vanhemmuuteen liittyvässä kirjallisuudessa korostetaan vastuullista vanhemmuutta, mikä on vahvasti liitoksissa lapsikeskeiseen vanhemmuuteen (Gabb 2008, 108).

Suomen kasvatusilmapiirissä on siirrytty yhä enemmän tottelevaisuuskulttuurista kohti puhe- ja neuvottelukulttuuria. Vanhemmat keskustelevat lastensa kanssa sekä kuuntelevat heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan. Aikuiset keskustelevat keskenään kasvatustavoista hyvinkin avoimesti, ja lasten kasvatuksesta on saatavana paljon tietoa monista lähteistä. Edellä mainitut asiat ovat ehkä lisänneet lapsilähtöistä kasvatusta suomalaisissa perheissä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 113.) Tätä kasvatusilmapiirin muutosta tukee myös Kivijärven, Röngän ja Hyväluoman (2009, 52) teettämän tutkimuksen suomalaisten pikkulapsiperheiden vanhemmuustyyleistä tulokset. Ne osoittivat, että tutkimukseen osallistuneet vanhemmat arvioivat olevansa hyvin auktoritatiivisia. Vanhemmat raportoivat käyttävänsä keskustelevaa ja perustelevaa ohjaustyyliä ja osoittavansa lämpimiä tunteita lastaan kohtaan keskimäärin hyvin usein.

3.4.2 Ohjaava kasvatusilmasto

Kaikkein merkitsevimmät erot lasten ja nuorten kasvuoloissa tiivistyvät kodin kasvatusilmaston eroiksi. Toinen äärimmäisyys edustaa itsekästä ja toinen ohjaavaa kasvatusilmastoa. Nämä kattavat joukon yksittäisiä menettelytapoja ja suhtautumisia kasvatustehtävään. Kasvatusilmaston itsekkyysohjaavuus koostuu kahdesta asiaryhmästä. Näistä ensimmäinen ja merkitykseltään laajempi on vanhempien välinpitämättömyys/huolehtivuus lapsesta. Toinen asiaryhmä sisältää perheenjäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen määrän. Itsekkäälle kasvatusilmastolle ominaista on välinpitämättömyys, joka ilmenee sekä lapsen huolenpidon laiminlyömisessä että kovakouraisessa kohtelussa, toisin sanoen herkistävissä tai valtaa korostavassa kasvatuksessa. Täl-

laisessa ilmapiirissä perheenjäsenten keskinäinen vuorovaikutus on niukkaa. (Pulkinen 1981, 137–138.)

Itsekkäässä kasvatusilmastossa on kysymys perheistä, joiden sisäinen kiinteys on vähäinen. Vanhemmat ovat keskenään jatkuvissa ristiriidoissa ja perhe palvelee vain vanhempien tarpeiden tyydyttämistä. Niiden ollessa ensisijaisia lasten tarpeet joko sivuutetaan tai kielletään. Vanhempien itsekkyydestä seuraa lasten varhainen irrottautuminen kodin piiristä sekä altistuminen epäsosiaalisille vaikutteille. Tällaisessa ilmapiirissä eivät lastenkaan sosiaaliset tavat kehity toisia huomioon ottaviksi harkitsevaksi toiminnallisuudeksi. Ohjaavan kasvatusilmaston puolestaan muodostaa huolehtiva suhtautuminen lapseen ja runsas vuorovaikutus perheenjäsenten kesken. Kysymys on puolisoitten välisestä harmonisesta suhteesta ja lapsia kohtaan osoitetusta lämmöstä ja ymmärtämyksestä. Ohjaava kasvatus edistää itsehallinnan kehitystä. Se tarjoaa sosiaalisia ja toiminnallisia virikkeitä lapselle. (Pulkinen 1981, 139.)

Kodin kasvatusilmastoon vaikuttavat vanhempien suhtautuminen lastensa elämään. Vanhemmat voivat joko osallistua arjessa lapsen toimintaan sekä lapsen elämän hetkiin, tai he antavat lapsen itsensä toimia itsenäisesti ja luottavat lapsen toimivan oikein ja tietävän jo paljon enemmän kuin lapsen olisi arjesta tarpeellista tietää. Pulkkisen (1981, 146–148) tekemän tutkimuksen mukaan vanhempien suhtautumista lasta kohtaan voidaan kuvata siten, että toista äärimmäisyyttä edustavat erittäin huolehtivaiset vanhemmat ja toista välinpitämättömät. Tutkimuksen tulosten perusteella mukautuvat nuoret ovat kasvaneet kaikkein huolehtivimmassa ilmapiirissä. Vanhemmat ovat valvoneet lapsen vapaa-ajan viettoa sekä huolehtineet koulunkäynnistä. Ruumiillisia rangaistuksia ei ole annettu, vaan ohjaus on perustunut neuvomiselle. Perheilmapiiri on ollut tasapainoinen, luottavainen, ja suhteet vanhempiin ovat olleet läheiset. Vastavuoroisesti lapsi on viihtynyt vapaa-aikanaan kotona. Hänellä ei ole huonoja tapoja, hän ei esimerkiksi tupakoi eikä käytä alkoholia. Tällaisia huonoja tapoja ei ole myöskään lapsen tovereilla. Vastaavasti Pulkkisen tutkimus osoittaa, että aggressiivisten nuorten kasvatuksesta on puuttunut vapaa-ajan toimintojen valvominen ja koulutyön kannustaminen. Kasvatuksessa on ohjauksen asemesta käytetty ruumiillista rankaisemista. Kodin ilmapiiri on ollut ristiriitainen eikä lapsi ole viihtynyt kotona. Lapsi on viettänyt aikaansa kaduilla, baareissa ja tanssipaikoissa, eivätkä vanhemmat yleensä tietäneet, missä lapsi kulloinkin oli. Lapsi sekä hänen

kaverinsa tupakoivat, ja lapsella oli käsitys, että vanhemmat eivät pitäneet hänen kavereistaan eivätkä olleet tyytyväisiä hänen koulumenestykseensä.

3.4.3 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Vuorovaikutus perheenjäsenten ja muun sosiaalisen ja fyysisen ympäristön kanssa vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Ympäristö vaikuttaa lapseen, mutta toisaalta lapsi itse myös muovaa ympäristöään. Lisäksi kehitykseen vaikuttavat tekijät ovat monentasoisia, lasta läheisemmin tai etäisemmin koskettavia. Tämä näkemys on ominaista ekologiselle oppisuunnalle. Kotikasvatuksen osalta ekologisen näkökulman omaksuminen merkitsee, että kasvatusta ei rajattaisi käsittämään vain tietyt toimenpiteet, vaan kotikasvatukseen sisällytetään avarasti ne kodin piirissä tarkoituksellisesti välitetyt ja tarkoituksettomasti välittyneet vaikutteet, jotka suuntaavat lapsen kehitystä. (Pulkkinen 1984, 251.)

Edellisessä kappaleessa puhutaan vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykseen ja mihin suuntaan ekologinen oppisuunta muokkaa kasvatuskäsitettä. Lapset saavat ja omaksuvat paljon asioita ympäristöstään ja tämän vuoksi ympäristön olisikin hyvä välittää lapselle välittämisen ja turvallisuuden tunteita. Vanhempien läsnäolo lasten arjessa on ehdottoman tärkeää. Ojakangas (2002, 279–280) kirjoittaakin, että kasvatusta on olemukseltaan sukupolvien välistä välitystä, toisin sanoen kommunikaatiota. Jos kasvatusta on kriisissä, on se kriisissä yksinomaan siitä syystä, että joku tai jokin estää tätä kommunikaatiota, joku tai jokin asettuu välityksen väliin. Kriisiä selitetään sukupolvien välisellä kuilulla, mutta tämä ei kuitenkaan voi pitää paikkaansa. Sillä sukupolvien välinen kuilu on ollut olemassa aina eikä tuo kuilu estä sukupolvien välistä kommunikaatiota vaan on tavallaan sen ehto. Ilman kuilua kommunikaatio ei ole välittämisen välittämistä, eli kasvatusta, vaan kenen tahansa mukavaa jutustelua, kiivasta väittelyä tai muuta vastaavaa. Jutustelu tai kiivas väittely ei vielä ole mitään kasvatusta.

Ojakangas (2002, 280) miettii mikä voisi estää sukupolvien välisenä kommunikaationa ymmärrettyä välittämisen välittämistä? Hänen mukaansa yhtäältä se, että kasvatusta halutaan palauttaa entisiin konservatiivisiin muotoihinsa, eli tehdä siitä perinteisen elämänmuodon sellaisenaan välittämistä. Toki kasvatusta voi, ja sen tuleekin, katsoa menneisyyteen, mutta jokainen ele, joka tehdään pelkästään tradition

säilyttämisen nimissä, on itse asiassa omiaan vain tuhoamaan tuota traditiota. Traditiosta tulee konformismia ja se on kasvatukselle kaikkein vahingollisinta. Silloin siinä ei ole enää mitään kasvattavaa. Ojakangas jatkaa, että toisaalta sukupolvien välistä kommunikaatiota estää halu uudistaa kasvatusta modernin tieteellisen pedagogian tavoin. Näiden kasvatuksen tieteellisten uudistajien mukaan elämänmuodon mahdollon välittäminen tuntuu niin vaikealta, että voidaan se korvata paljaan elämän manipuloinnilla. Eli kasvatusta halutaan oikeastaan korvata eräällä toisella aktiviteetilla, nimittäin ihmisluonnon teknisellä taivuttelemisella milloin mihinkin sopivalta näyttävään muotoon. Tämä onkin Ojakankaan mukaan modernin tieteellisen pedagogiikan utooppinen horisontti. Ojakangas sanoo sen kuitenkin todellisen kasvatuksen näkökulmasta merkitsevän kasvatuksen loppua. Se jos mikä estää sukupolvien välisenä kommunikaationa ymmärrettyä välittämisen välittämistä. Jos konservatiivinen kasvatusta estää sukupolvien välisen kommunikaation kommunikoitavalla asialla, estää moderni tieteellinen uudistuspedagogiikka tuon kommunikaation unohtamalla sen kokonaan. (Ojakangas 2002, 281.)

Kasvattajan ja kasvatettavan, vanhemman ja lapsen välinen aidosti kasvattava kommunikaatio on viime kädessä kommunikoitavuuden itsensä kommunikointia. Kyse on sen osoittamisesta, että vanhempi asettuu alttiiksi kuulemiselle, vanhempi kääntää korvansa lapsen vaatimukselle. Kun vielä sata vuotta sitten painotettiin lapsen kuuliaisuutta vanhempiaan kohtaan, on nykyään olennaista, että vanhemmat ovat kuuliaisia omille lapsilleen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö vanhemmat voisi olla tarvittaessa ankariakin lapsiaan kohtaan. Kuuliaisuus ei ole ankaruuden vaan välinpitämättömyyden vastakohta. Kuuliaisuus on lapsen ainutlaatuisuuden kuulemistä. Se, mikä murtaa tien kuuliaisuudelle, on läsnäolo. Kaikki henkinen kasvaminen, kuten kaikki aito välittäminenkin, tapahtuu läsnäolossa. Tällä läsnäololla ei tarkoiteta ainoastaan sitä, että kasvattaja on fyysisesti samassa paikassa kasvatettavan kanssa. Läsnäolossa kasvattajan täytyy huomioda lapsi omana yksilönään eikä ainoastaan kasvatuksen kohteena. Aito kasvattaminen on mahdollista yksinomaan silloin, jos kasvattaja panee lepäämään oman kasvatustehtävänsä. (Ojakangas 2002, 281–282.)

Lapsen ja vanhemman välisen suhteen emotionaalinen laatu on tärkeässä roolissa lapsen kehityksessä. Tunteisiin liittyvää tukea vanhemman ja lapsen suhteessa voidaan luonnehtia suurena emotionaalisen tuen määränä, vakaana kiintymyk-

senä, hyvänä kommunikaationa sekä keskinäisenä kunnioituksena. (Bengtson, Biblarz & Roberts 2002, 28.) Kiintymyssuhdeteoria korostaa, että lapsi pyrkii luontaisesti pitämään äitiään ja muita tärkeitä läheisiään turvallisuuden perustana ja ylläpitämään läheisyyttä heihin. Lapsi ennen kaikkea tarvitsee vanhemman läsnäoloa. Vanhemmat eivät voi korvata poissaoloaan ja sen vaikutuksia lapseen harvoilla intensiivisillä hetkillä. Osallistumalla ja olemalla läsnä arjessa, kuuntelemalla lapsen kokemuksia, vanhempi luo turvallisuuden, huolenpidon ja ilon ilmapiiriä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 119.) Myönteinen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä on suurimmaksi osaksi sanatonta viestintää, jota lapsi lukee paljon tarkemmin kuin kuulee sanoja. Vanhemman rakkaus lapseen välittyy etenkin katseen ja kosketuksen kautta. Vuorovaikutuksessa lapsen kanssa merkityksellistä on esimerkiksi vanhemman iloitseminen lapsesta. Se voi joskus olla kokonaan kateissa, mikäli vanhemman elämässä on paljon muita kuormittavia tekijöitä, tai vuorovaikutus lapsen kanssa on syystä tai toisesta muodostunut yksinomaan kielteiseksi. Vuorovaikutusleikit tarjoavat lapselle kokemuksia siitä, että hän on vanhemmalleen tärkeä, mikä on lasten mukaan yksi hyvän vanhemmuuden ehdottomia edellytyksiä. (Korhonen, S.)

3.5 Arjen haasteet vanhemmuudessa

Vanhempi saattaa olla hyvin tietoinen kasvattaja ja pyrkiä olemaan perusteleva ja lämmin vanhempi, mutta väsymyksen ja muiden elämänkiireiden takia estyä toimimasta toivomallaan tavalla. Tärkein vaikuttava tekijä vanhemmuuteen on vanhemman henkinen hyvinvointi. Vanhemmuuden laatu vaarantuu eniten silloin, kun vanhemman psyykkiset voimavarat pettävät, esimerkiksi kun vanhempi on stressaantunut. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56.)

Kivijärvi ym. (2009, 56) ovat tutkineet miten ja missä vanhemmat kokevat vanhemmuuteen liittyvää stressiä, eli tuntevat vanhemmuuden kuluttavan omia voimavarojaan. Vanhemmuuteen liittyvää stressiä on määritelty ja käsitteellistetty hieman eri tavoin tutkimuksellisista lähtökohdista riippuen. Kivijärven ym. tutkimuksessa vanhemmuuden stressiä on lähestytty kahdesta eri näkökulmasta. Stressiä on tarkasteltu ensinnäkin roolirajoitteiden ja lastenkasvatuksen haasteellisuuden kannalta. Roolirajoitteilla kuvataan vanhemman kokemusta siitä miten vanhemmuus

rajoittaa hänen elämäänsä ja estää häntä toteuttamasta itseään muilla elämänalueilla. Lastenkasvatuksen haasteellisuudella puolestaan viitataan voimattomuuden kokemukseen vanhempina. Tällöin lasten kasvattaminen tuntuu vanhemmasta vaikealta ja vanhempi kokee, että hänellä on suuria ongelmia lastenkasvatuksessa. Toiseksi Kivijärven ym. tutkimuksessa tutkittiin vanhemmuuteen liittyviä arjen stressaavia hetkiä.

Kivijärvi ym. (2009, 57–58) kirjoittavat, että roolirajoitteista ja lastenkasvatuksen haasteellisuudesta voidaan ajatella olevan eräänlaisia reaktioita vanhemmuuden vaatimukseen. Vanhemmuuden stressiä on tutkittu stressireaktioiden lisäksi myös stressiä aiheuttavien tekijöiden eli stressoreiden näkökulmasta. Pitkään vanhemmuuteen vaikuttavien stressitekijöiden tutkiminen keskittyi ainoastaan suurten elämäntapahtumien ja – muutosten tarkasteluun. Tällaisia ovat esimerkiksi köyhyys, työttömyys tai jonkun läheisen kuolema tai sairastuminen. Kivijärvi ym. lisäävät, että tutkimuksissa vaikeiden olosuhteiden ja suurten elämänmuutosten aiheuttama stressi on yhdistetty epäsuotuisaan vanhemmuuteen sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja sitä kautta lapsen kehitykseen. Myöhemmin vanhemmuuden stressiä on alettu tarkastella myös päivittäisellä tasolla, vanhemmuuteen liittyvien arkisten askareiden sekä vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen liittyvien haastavien hetkien näkökulmasta. Kivijärven ym. tekstissä tällaisiksi hetkiksi ja askareiksi ovat listattu esimerkiksi sisarusten välisten ristiriitojen selvittely, lasten sotkujen siivoaminen tai nukkumaanmenoa vastustavan lapsen nukkuttaminen. Tällaiset päivittäiset hulinat ovat tyypillisiä kokemuksia kaikille vanhemmille ja osa normaalia pikkulapsiperheiden arkea. Niiden ajatellaan olevan melko tavanomaisia ja merkityksettömiäkin, mutta vanhempi saattaa kokea niiden kasautuneen yhteisvaikutuksen voimakkaaksi stressiksi. Tällaisen kasautuneen stressin on havaittu pienten lasten vanhemmilla olevan melko pysyvää.

Lisäksi Kivijärvi ym. (2009, 56) toteavat, että vanhemmuuteen liittyvän stressin ajatellaan heikentävän vanhemmuuden laatua. On havaittu, että se on yhteydessä vanhemman käyttämiin kasvatuskäytäntöihin sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että stressaantuneet vanhemmat käyttävät tiukempia kurinpitokeinoja ja hoivaavat lapsiaan vähemmän kuin muut vanhemmat. Usein vanhempien kokema stressi kytkeytyy autoritaarisiin kasvatuskäytäntöihin. Lisäksi vanhempien kokemukset päivittäisestä stressistä vähentävät positiivisuutta ja mielihyvää vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tutkimustehtävänä on selvittää miten myönteinen vanhemmuus esiintyy lasten kokemana arjessa. Tutkimustehtävää lähestyn leikki-ikäisten lasten kokemusten ja tuntemuksien kautta heidän arjestaan. Tutkimuksen aiheen valitsin oman kiinnostukseni pohjalta lapsuustutkimusta ja sen tuloksia kohtaan. Uusitalon (1998, 57) mukaan on tärkeätä, että tutkija valitsee tutkimusaiheensa muun muassa oman kiinnostuksensa perusteella. Tutkijan persoonan ja henkilökohtaisen kiinnostuksen tulee antaa vaikuttaa tutkimusongelman valintaan, sillä se parantaa tutkimuksen onnistumisen todennäköisyyttä.

Aineistossa lapsille on esitetty kysymyksiä heidän myönteisinä ja kielteisinä kokemistaan arjen asioista. Kysymykset luovat tärkeää pohjaa sille, millaisten asioiden lapset kokevat parantavan heidän arkeaan ja millaiset asiat he kokevat kielteisinä arkensa kulussa. Aineistossa lapsille esitetyt kysymykset on myös jaettu arjen eri vaiheiden mukaisesti; näitä vaiheita ovat aamu, päivä ja ilta. Aineiston kysymykset antoivat minulle siis pohjaa tutkimuskysymykseni muodostamiseen. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

- Millaiset asiat lapsi kokee myönteisinä asioina arjessaan?
- Millaiset asiat lapsi kokee kielteisinä asioina arjessaan?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Päiväkirjamenetelmä

Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmiänsuluttava tekstiä (Eskola & Suoranta 2001, 15). Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, ettei todellisuutta voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan, ja niistä onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Laadullisessa tutkimukses-

sa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Tutkimukseni on siis kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä on päiväkirjamenetelmä. Laadullisen tutkimuksen myötä ovat yleistyneet monet sellaiset tiedonkeruutavat, joissa pyritään ymmärtämään toimijoiden heidän itsensä tuottamien kertomusten, tarinoiden ja muistelujen avulla. päiväkirja on eräänlainen itseohjatun kyselylomakkeen täyttö avointa vastaustapaa käyttäen. Sen on mahdollista sisältää täysin strukturoimattomia aineksia tai sarjan vastauksia hyvinkin spesifisiin kysymyksiin. He huomauttavatkin, että päiväkirjan tekstien analysoiminen tutkimustarkoituksiin on vaativa tehtävä, sillä strukturoimaton aineisto jättää tutkijalle suuren vapauden aineiston tulkinnassa. Tutkimuksessa voidaan pyytää tutkimukseen osallistuvia pitämään päiväkirjaa erilaisista tapahtumista, kokemuksista tai opituista asioista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 217–219.)

Tutkimusaineistona käytettävä materiaali on jaettavissa kahteen luokkaan, yksityisiin ja joukkotiedotuksen dokumentteihin. Yksityisillä dokumenteilla tarkoitetaan esimerkiksi puheita, kirjeitä, päiväkirjoja sekä muistelmia. Yksityisten dokumenttien käyttö tutkimusaineistona sisältää oletuksen, että kirjoittaja kykenee ja on jollain tapaa parhaimmillaan ilmaistessaan itseään kirjallisesti. Tällaisessa tiedonkeruun muodossa tiedonantajan ikä ja kirjalliset kyvyt muodostuvat useasti tutkimuksen kannalta kynnyskysymyksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 84.)

Tutkimusmenetelmien haasteena on usein kiinni pääseminen arjen eri tilanteisiin ja tunteisiin, eli kuinka voidaan saada luotettavaa tietoa nopeasti muuttuvista tunteista ja hetkistä? Menetelmien toivotaan toimivan siten, että perheiden elämä häiriintyisi tutkimuksen takia mahdollisimman vähän ja että perheenjäsenet käyttäytyisivät tutkimuksen aikana mahdollisimman normaalisti muuttamatta käyttäytymistään tutkimuksen vuoksi. Keskeinen perhetutkimuksen lähtökohta on myös tuottaa menetelmiä, joiden avulla pystyttäisiin saamaan samanaikaista tietoa eri perheenjäseniltä. Toisin sanoen tuodaan esille perheen moniäänisyyttä. Näiden lähtökohtien johdantelemana tutkimuksissa on kehitelty niin kutsuttu päiväkirjamenetelmä, jossa ideana on tutkia perheitä intensiivisesti ja tarkasti tietyn ajanjakson ajan. Tämän menetelmän tarkoituksena on, että perheenjäsenet raportoivat päivittäin ja usein monta kertaa päivässä arkeen liittyviä keskeisiä asioita, esimerkiksi mitä he tekevät ja kenen kanssa, millaista on vuorovaikutus ja mitä tunteita heillä on pinnassa. Näin saadaan kuvaa arjen rytmeistä ja sen haastavista hetkistä sekä huippukohdista mah-

dollisimman aidosti silloin kun tutkittava vielä muistaa mitä hän kokenut ja tuntenut päivänsä aikana. Perinteisesti päiväkirjoja on täytetty kirjoittamalla muistiinpanoja päivästä ja vastaamalla kirjallisesti kysymyksiin päivän tapahtumista. Päiväkirjamenetelmää on kuitenkin tahdottu parantaa sen sujuvuuden ja luotettavuuden osalta, joten viime vuosina on kehitetty erilaisia välineitä perinteisen kynä-paperimenetelmän rinnalle. Esimerkiksi perheet kirjaavat tunteitaan kämmentietokoneessa olevaan lomakkeeseen tai heille soitetaan joka ilta ja puhelinhaastattelussa selvitetään päivän toimia. Tehokas päiväkirjamenetelmä on mobiiliteknologiaa hyödyntävä kännykköpäiväkirja. (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 22–23.)

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kohderymänä tutkimuksessa oli joukko keskisuomalaisia leikki-ikäisiä lapsia. Kännykköpäiväkirjaan vastanneita lapsia oli yhteensä 15, joista kuusi tyttöjä ja yhdeksän poikia. Tutkimukseen osallistuneiden määrä oli tutkimukselleni riittävä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 85) mukaan yleisin kysymys, joka tutkimuksen aineiston keruun yhteydessä esitetään, koskee aineiston kokoa. Kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, jotta tutkimus olisi tieteellistä, edustavaa ja yleistettävissä. Useimmiten kiinnostus koskee ennen kaikkea opinnäytteeksi riittävän aineiston kokoa. Opinnäyte on tekijänsä harjoitustyö, jonka tarkoituksena on osoittaa oppineisuutta omalta alalta. Tämä mielessä pitäen opinnäytteiden aineistojen koot voidaan asettaa omaan arvoonsa, eikä aineiston kokoa tule pitää opinnäytteen merkittävimpänä kriteerinä. Opinnäytetyössä ratkaisevaa ei ole aineiston koko vaan tulkintojen syvyys ja kestävyys.

5.3 Aineiston keruu

Tutkimukseni aineiston olen saanut jo valmiiksi kerättynä, eli niin sanottuna sekundaariaineistona. On mahdollista saada käyttöönsä muiden keräämää aineistoa. Esimerkiksi suurissa projekteissa saattaa hyvinkin olla analysoimatonta materiaalia, ja projektille on eduksi, jos löytyy tutkijoita tätä aineistoa työstämään. Tutkimusaineistojen keruussa olisi syytä pyrkiä ekonomiseen ja tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun. Toisin sanoen jokaisen ongelman ratkaisemiseksi ei tarvitse itse kerätä aineistoa

alusta alkaen, eikä esimerkiksi opinnäytetyön arvo nouse tai laske sen mukaan, miten aineisto on hankittu. Lisäksi on mahdollista, että tutkimusongelman joihinkin osiin voi saada vastauksen jo valmiiden aineistojen pohjalta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 186.)

Tutkimukseni on osa Jyväskylän yliopistossa toteutettavaa tutkimushanketta, mikä kantaa nimeä *Pienten lasten arki*. Tutkimushanke on Suomen Akatemian rahoittama ja sen tavoitteena on lähestyä perheiden arkea ja vanhemmuutta pienten, alle kouluikäisten lasten ja heidän vanhempiansa näkökulmista. Tutkimus kiinnittyy ensiksi olemassa olevaan monitieteiseen perhetutkimukseen tutkiessaan vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia kasvatustieteen, psykologian ja sosiologian näkökulmia yhdistäen. Toiseksi tutkimus hyödyntää lapsuustutkimusta, jossa korostetaan lapsia ja lapsuutta koskevan tieteellisen tiedon merkitystä sekä arvostetaan lasten osallisuutta ja kykyä tuottaa tietoa heidän elämästään. Tutkimus kytkeytyy kahteen Suomen Akatemian rahoittamaan laajempaan tutkimusprojektiin Paletti-projekti ja EMSE-projekti. Molemmat projektit tutkivat perhearkea päiväkirjamenetelmän avulla päivittäisen vanhemmuuden ja lapsen emotionaalisen turvallisuuden sekä hyvinvoinnin välisten yhteyksien tunnistamiseksi. Tämä tutkimus täydentää näitä projekteja tutkimalla näitä asioita pienten, alle kouluikäisten lasten ja heidän vanhempiansa näkökulmista. Tutkimuksen keskeisinä käsitteinä toimivat perhearke, myönteinen vanhemmuus sekä lapsen emotionaalinen turvallisuus. (Sevón.)

Tutkimuksessa käyttämäni aineisto on kerätty päiväkirjamenetelmällä. Menetelmää ei kuitenkaan ole käytetty perinteisenä kynä-paperimuotona vaan päiväkirjana on käytetty kännykkää, jonka lapset saivat itselleen käyttöön. Lapset ovat suullisesti kertoneet päivänsä kulusta ja kännykässä käytössä ollut äänitysohjelma on äänittänyt lasten vastaukset. Vastaukset on myöhemmin purettu äänitetiedostoista kirjoitettuun muotoon. Lapset ovat siis vastanneet kysymyksiin, joita heille on esittänyt satuhahmo nimeltä Illi. He ovat niin sanotusti käyneet keskustelua Illin kanssa. Satuhahmon käyttö on auttanut lapsia luomaan luottamussuhteen tutkijaan. Tällöin lapsi ei vain vastaa aikuiselle aikuisen esittämiin kysymyksiin vaan hänellä on niin sanotusti salaliittolainen hänen satuhahmo kaveristaan.

Kysytyt kysymykset on kirjoitettu lastenkielillä, eli ne ovat hyvin yksinkertaisia, selkeitä kysymyksiä. Lasten täytyy ymmärtää mitä heiltä kysytään, jotta he voivat kertoa tutkijalle oleellista tietoa juuri siihen kysymykseen. Tutkijan tehtävä on kirjoittaa lastenkieli tutkimuksessa tutkimuksellisempaan muotoon. Kysymyksiä

lapsille on esitetty seitsemän päivän ajan kolme kertaa päivässä. Lapset ovat vastanneet aamulla, päivällä sekä illalla. Osan ajan viikosta lapset ovat olleet päiväkodissa hoidossa, jolloin he ovat vastanneet päiväkysymyksiin päiväkodissa. Tällöin kysymyksetkin ovat liittyneet päiväkodissa oloon. Kaikki kysymykset ovat liittyneet lapsen omiin tuntemuksiin ja kokemuksiin päivän eri tilanteissa. Vastauksia lapset antoivat hyvin. Tosin joissakin kohdissa äänitteen kanssa on ollut lapsilla ongelmia, jolloin äänitteessä ei kuulu mitään tai äänite ei litterointivaiheessa ole auennut ollenkaan. Lisäksi joistakin lasten vastauksista ei ole saanut mitään selvää, jolloin vastauksen litterointia ei ole pystytty suorittamaan.

Taulukko 1. Lapsille esitetyt kysymykset sekä vastausten lukumäärät.

		VASTAUSTEN LUKUMÄÄRÄ
AAMUKYSYMYKSET	Miten nukuit viime yönä?	88
	Mikä on ollut kivointa tänä aamu- na?	85
	Mikä on ollut kurjinta tänä aamu- na?	86
PÄIVÄKYSYMYKSET KOTONA	Mitä sinä olet tehnyt tänään koto- na?	32
	Mikä kotona on ollut kaikkein ki- vointa tänään?	29
	Mikä kotona on ollut kaikkein tyl- sintä tänään?	32
PÄIVÄKYSYMYKSET PÄIVÄKODISSA	Mitä sinä olet tänään tehnyt päivä- kodissa?	49
	Millaista sinulla on ollut kavereiden kanssa tänään?	48
	Mikä päiväkodissa on ollut kaik- kein kivointa tänään?	51
	Mikä päiväkodissa on ollut kaik- kein tylsintä tänään?	47

ILTAKYSYMYKSET	Mitä sinä olet tehnyt tänä iltana vanhemman tai vanhempien kanssa?	87
	Kerro joku kiva hetki tältä illalta kotona.	90
	Onko sinulla ollut tänä iltana joku kurja hetki kotona, kerro siitä.	94
YHTEENSÄ		818

5.4 Aineiston analysointi

Analyysiä tehdessään tutkija joutuu päättämään monesta asiasta kuten mikä on vastauksista poimittujen sitaattien tehtävä tutkimuksessa ja paljonko niitä olisi hyvä käyttää? Analyysiin ja tutkimuksesta raportointiin liittyy useita, pitkälle teknisiä kysymyksiä, joihin ei yleensä ole yhtä oikeaa vastausta. Tutkija joutuu miettimään näitä kysymyksiä ja päättämään, mikä menettelytapa sopii juuri tekeillä olevaan tutkimukseen. (Eskola 2001, 153.)

Jo alkuvaiheissa tutustuessani aineistoon päätin käyttää analyysimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelun avulla ajattelin pystyväni parhaiten jäsentämään tutkimukseen osallistuneiden lasten päiväkirjamerkintöjä. Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla muutaman lapsen kännykkänauhoituksia, minkä jälkeen tutustuin muiden lasten jo litteroituihin vastauksiin. Lukiessani lasten päiväkirjamerkintöjä samalla etsin niistä toistuvia piirteitä, joista pystyisi muodostamaan teemoja. ”Aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa.” (Eskola & Suoranta 2001, 174.) Vastauksissa esiintyi siis toistuvia piirteitä. Esimerkiksi leikkiin liittyviä asioita esiintyi jokaisella lapsella vähintään yhdessä koko päivän vastauksista. Leikistä oli siis helppo muodostaa yksi sisällöllinen teema, koska se oli toistuvaa ja se esiintyi suurena osana lasten arkikokemuksia. He toivat leikin esille niin myönteisissä kuin kielteisissäkin vastauksissa.

Samalla kun kävin aineistoa läpi, kirjoitin niistä itselleni lauseita ylös, jotka antavat suoria ja hyviä vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin ja joita voi käyttää konkreettisempaa tietoa antavina sitaatteina tutkimustuloksissa. Sitaattia voi käyttää aineistoa kuvaavana esimerkkinä, mutta se ei sinällään ole tutkimuksen tulos (Eskola & Suoranta 2001, 175, 180).

Lasten vastauksia oli siis yhteensä 818 kappaletta. Analysoin näitä kaikkia vastauksia ja jaoin niitä myönteisiin ja kielteisiin vastauksiin. Ja tästä edelleen jaoin ne teemojen mukaisesti myönteisiin ja kielteisiin vastauksiin, kuten esimerkiksi leikki-teeman kohdalla laskin kuinka monta myönteisesti leikkiin liittyvää vastausta lapset olivat antaneet ja kuinka monta kielteisesti liittyvää. Tällä tapaa pystyin erottelemaan kuinka suuri ero myönteisillä ja kielteisillä kokemuksilla oli jokaisen teeman kohdalla. Lisäksi jaottelu auttoi erottelemaan arjen eri vaiheiden, aamun, päivän ja illan myönteisten ja kielteisten vastausten erot. Täten jaottelinkin myönteiset ja kielteiset vastaukset erikseen jokaisesta arjen vaiheesta. Lisäksi päivävaiheesta jaottelin vastaukset erikseen kotoa ja päiväkodista.

Niin kutsutut neutraalit vastaukset, joissa lapsi vastasi kysymykseen sanomalla jotain hyvin irrelevanttia tutkimuksen kannalta, esimerkiksi: ”yääyää.” jätin jaottelusta sekä tuloksista kokonaan pois. Vastaus on siis irrallinen eikä liity yhteenkään muodostamaani teemaan. Myös sellaiset neutraalit vastaukset, joissa lapsi ilmaisi itseään sanomalla ”ei mikään” tai ”en tiedä” jätin kokonaan sivuun. Näitä vastauksia ei voi tulkita myönteisiksi eikä kielteisiksi vastauksiksi. Teemojenkaan alle en näitä neutraaleja vastauksia saanut jaoteltua, koska suoraan teemoistani ei päiväkirjakysymyksiä lapsille ollut. Täten en pystynyt jaottelemaan minkä teeman kohdalle neutraali vastaus olisi kuulunut. Kaiken kaikkiaan neutraaleja, eli tuloksista kokonaan poisjääneitä ja analysoimattomia vastauksia oli 231. Suurimmaksi osaksi ”en tiedä” – vastauksia esiintyi lapsilla silloin kun heiltä kysyttiin arjen kurjista hetkistä. Muita vastauksia, vaikka ne eivät olisikaan teemojen alle löytäneet paikkaansa, olen analysoinut miettiessäni millaiseen kategoriaan vastaus kuuluu ja mitä voisין vastauksesta tulkita.

Aineistossa lapsiin viitataan numerolla, jolla koko perhe on osallistunut *Pienten lasten arki*-tutkimushankkeeseen. Joten tutkimukseni tuloksissa saatan viitata esimerkiksi lapsen 18, vaikka käytössäni onkin 15 lapsen kännykkäpäiväkirja-

aineisto. Jokainen tutkimushankkeeseen osallistunut lapsi ei osallistunut kännykkäpäiväkirjan tekemiseen. Tutkimuksen eettisyyden vuoksi tulosten kirjaamisessa käytetyissä sitaateissa mainitut nimet on muutettu.

6 LEIKKI

Muodostin siis aineistosta teemoja ja yksi pääteema, jonka muodostin, on leikki. Lasten vastauksista nousi leikki hyvin vahvasti heidän arkeensa kuuluvaksi asiaksi. Leikin erilaisia muotoja lapset eivät juuri kuvailleet vaan yleisesti he mainitsivat leikkimisen ja pelaamisen. Yhdistin siis pelaamisen osaksi leikkiä, koska lapsilla se on osa leikkiä. Joitakin pelejä lapset kuvasivat nimeltä enemmän kuin leikkejä. Erityisesti päiväkodissa ollessaan lapset mainitsivat toistuvasti leikkimisen. Päiväkodissa luonnollisesti lapsilla oli enemmän vertaistovereita, joiden kanssa keksiä ja toteuttaa erilaisia leikkejä. Päiväkodissa vastatessaan kysymyksiin lapset useammin kuin muina aikoina mainitsivat leikkimisen yhteydessä myös leikkiverinsa nimeltä.

Tutkimuksen aineistossa ja analysoinnissa lapsen arkea ja hänen kokemuksiaan arjesta käytiin läpi kolmessa vaiheessa; aamu, päivä ja ilta. Leikki oli näille kaikille arjen vaiheille yhteinen tekijä. Se nousi vahvasti esiin jokaisessa vaiheessa. Kuten aikaisemmin totesin lapset eivät juuri kuvailleet millaisia leikkejä he leikkivät enkä täten voi vertailla miten arjen eri vaiheissa leikit muuttuvat, ja onko sillä vaikutusta millaisia leikkejä arjen eri aikoina leikitään. Sen kuitenkin pystyin havainnoimaan lasten vastauksista, että ilta-aikaan lapset mainitsivat leikeikseen ulkoleikit enemmän kuin muina aikoina ja pelaaminen liittyi useammin johonkin liikunnalliseen peliin esimerkiksi jalkapalloon kuin arjen muina aikoina. Arjen muina aikoina pelaamisen yhteydessä lapset mainitsivat tietokonepelit tai lautapelit. Lasten vastauksissa leikki kuului suurimmaksi osaksi myönteisiin kokemuksiin lasten arjessa, mutta se nousi esiin joissakin kielteisiä kokemuksia kuvaavissa kokemuksissa.

Taulukko 2. Leikkiin liitettyjen vastausten lukumäärät.

	MYÖNTEISET	KIELTEISET	YHTEENSÄ
AAMU	29	5	34

PÄIVÄ	45	4	49
ILTA	31	6	37
YHTEENSÄ	105	15	120

6.1 Leikki lasten myönteisinä kokemuksina

Leikki nousi lapsille myönteiseksi asiaksi niin aamulla, päivällä kuin illallakin. Lapset kuvasivat leikkiä siis pääasiassa myönteisenä asiana. Heistä oli mukavaa leikkiä ja saada aikaa leikkiin jokaisena arjen aikana. Leikki mainittiin joko yksinään tehtävänä asiana tai asiana, jota tehtiin jonkun toisen henkilön kanssa. Mutta se oli pääosin myönteistä vaikka tapahtui yksinäänkin, eli vaikutusta sillä kenen kanssa leikkiä suoritettiin, ei ollut vaikutusta leikin myönteisyyteen tai kielteisyyteen.

”No ollaan leikitty Eetun kans pikkuautoilla ja pikkulegoilla.” (Lapsi16)

”Pelata Angry Birdsä.” (Lapsi3)

”Leikkiä tällä kännykällä.” (Lapsi10)

”Se että leikittiin pikku legoilla poliisia.”(Lapsi16b)

”Leikkiä koiran kanssa.” (Lapsi1)

”Tietokoneella pelaaminen.” (Lapsi3)

”Ku leikittiin niillä palloilla.” (Lapsi7)

”Nooh....toi leikki....ulkona leikkiminen.” (Lapsi7)

”Oikeestaan oon leikkinu pikkuveljen kaa ja ollu Erikan kaa ulkona. Ja oon nähny kyllä siellä Lassinkin mut se ei oo tullu leikkimään. Ja tämä Otto ni se koittaa vähän saada tätä puhelinta missä sinä olet, Illi.” (Lapsi8)

Leikki päivällä. Päiväkodissa ollessaan lapset antoivat eniten leikkiin myönteisesti liittyviä vastauksia. Päiväkodissa ollessaan lapsilla on ikäisiään leikkitovereita paljon ympärillä. Eli monia erilaisia leikkiryhmiä varmastikin muodostuu päivän aikana. Jotkut lapset mielellään leikkivät yksinään ja toiset taas kaipaavat leikkeihinsä muita ihmisiä. Kavereiden läsnäolo vie lasta varmasti aina mielikuvituksellisimpiin leikkeihin. Lisäksi päiväkodissa lastenohjaajat ja – hoitajat järjestävät lapsille päivän aikana ohjattuja leikkituokiota. Tämä usein takaa sen, että varmasti jokainen lapsi päivän aikana osallistuu jonkinlaiseen leikkitoimintaan. Osa lapsista oli aineistonkeruuvaiheessa jo esikouluikäinen, joten aika päiväkodissa jakaantui esikoulutehtäviin ja opetusaikaan, sekä aikaan, jolloin sai vapaasti leikkiä ja pelailla. Myös tämä varmasti osaltaan nosti lasten mielissä leikin myönteiseksi asiaksi, koska heillä ei ollut koko päivää aikaa leikkiä.

”Leikkiä...ja....leikkiäkavereitten kaa pihalla. Ei muuta.” (Lapsi7)

”Leikin kavereitten kaa.” (Lapsi16b)

”Leikkiä Santun, Leevin ja Valtterin kanssa robooteilla legojen.” (Lapsi10)

”Pelata jalkapalloa.” (Lapsi3)

Vastaavasti kotona ollessaan päivän lapset kuvasivat leikkiä myönteisesti reilusti vähemmän kuin päiväkodissa ollessaan. Osaltaan tähän vaikuttaa se, että suurin osa lasten vastauksista päiväajalta koostuu juuri päiväkodista. Mutta eron havaitsi siinä, että kotona ollessaan päivällä lapset kuvasivat paljon enemmän erilaista tekemistä kuin ainoastaan leikkiä. Päiväkodissa vastatessaan lapsille leikki oli melkein ainoa vastausvaihtoehto, mutta kotona ollessaan vaihtoehtoja myönteiselle tekemiselle löytyi useampia.

”No oikeestaan se kun me...mä kuuntelin niitä toisten...niitä levyjä ni se on ollu ihan kivvaa oikeestaan. Nii.” (Lapsi8)

”Rahojen laskeminen on ollu kivaa.” (Lapsi12)

”Koiranpennun odotus.” (Lapsi1)

”Se kun minä olen vähän nyt kylvätä siemeniä.” (Lapsi5)

Leikki aamulla ja illalla. Aamulla ja illalla lasten myönteisten vastausten määrä oli suuri ja samaa luokkaa kuin päiväkodissa vastatessaan. Myönteisten vastausten määrä koskien leikkiä oli kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin päiväkodissa. Näissä arjen hetkissä oli havaittavissa samanlainen ilmiö kuin päivällä kotona tulleissa vastauksissa. Aamulla ja illalla lapsilla oli paljon muutakin myönteistä kerrottavaa leikin lisäksi. Kotona ollessaan lapsilla on useasti erilaisia aktiviteetteja tarjolla kuin leikkiminen sekä monesti lapsilta saattaa puuttua ikätovereita, joiden kanssa leikkiä. Vanhemmilla kotona ollessaan saattaa harvemmin olla aikaa leikkiä pidempään lapsen kanssa. Vanhemmalla on muita asioita mitä hänen täytyy tai hän haluaa tehdä ja tällöin lapsi saatetaan ottaa tähän toimintaan mukaan. Erityisesti esikouluikäisten lasten kanssa vanhemmat leikkivät jo huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi 2- tai 3- vuotiaan lapsen kanssa. Mutta silloin kun vanhempi oli lapsen kanssa leikkinyt, niin lapsi kyllä mainitsi sen hänen arjen vaiheessaan myönteisenä hetkenä.

”Pelata muuttuvaa labyrinttiä äiskän kanssa ja... JA Eetun kans leikkiä pikkulegoilla.” (Lapsi16)

”Pelannut isin kanssa jalkapalloa ja Eetun.” (Lapsi16)

”No leikkiny isän kaa merirosvoilla ja äiti kävi kampaamossa ja kävin jossain vaiheessa päiväkodissa ja, no ei mitää muuta.” (Lapsi18)

”No isän kaa me luettiin kirjaa ja sitte äitin kaa pelattiin korttia ja meni mehua tekemään.” (Lapsi18)

”Rakentelen äitin kanssa legoilla.” (Lapsi11)

”Leikkiä äitin kaa ja saunoa.” (Lapsi17)

6.2 Leikki lasten kielteisinä kokemuksina

Leikkiin liittyviä kielteisiä vastauksia oli huomattavasti vähemmän kuin myönteisiä vastauksia. Esimerkiksi kielteisiä vastauksia leikin osalta ei ilmaantunut päiväkodissa

ollenkaan. Arjen vaiheiden ikävistä tuntemuksista ja kokemuksista kysyttäessä lasten yleisin vastaus illille oli ”*Ei mikää.*” (Lapsi9). Leikkiä kuvattiin kielteisenä asiana ainoastaan silloin, kun lapsella oli puute leikkikaverista tai ongelmia leikkikaverin kanssa, hän ei osannut jotain leikkiä tai peliä tai silloin kun hän joutui lopettamaan leikin tai pelin kesken.

”No siitä mä en oikeen tykänny ku Lauri tökki mua ja sitte...sit se (??) mun selän taakse ja niiku tästä heitteli mun päälle pikkasen tota vaan tota...” (Lapsi8)

”En osaa pelata pleikkarii” (Lapsi10).

Leikki kielteisinä kokemuksina päivällä. Päiväaikaan kotona ollessaan lasten vastauksissa esiintyi leikkiin ainoastaan kaksi kappaletta kielteisiä vastauksia ja kumpikin vastaus liittyi siihen, ettei leikkikaveria löytynyt. Arkipäivänä kotona ollessaan lapsilla voi olla hankaluuksia löytää naapurustostaan ikäisiään leikkitovereita, koska suurin osa lapsista on kuitenkin päivähoidossa päiväaikaan. Ja aina vanhemmilla lapsen kanssa kotona ollessaan ei ole mahdollisuuksia viettää koko aikaa lapsen kanssa leikin parissa, koska hoidettavana voi olla myös pienempiä sisaruksia tai muita kodinhoitoon liittyviä asioita. Päiväkodista lapset eivät ilmoittaneet ainuttakaan leikkiin liittyvää kielteistä kokemusta.

”No se kun Mikko ei leikkinyt ollenkaan minun kanssa.” (Lapsi5)

”No kun ei ollut leikkikaveria.” (Lapsi6)

Leikki kielteisinä kokemuksina aamulla ja illalla. Aamulla ja illalla puolestaan esiin nousi arjen vaiheista eniten leikkiin liittyviä kielteisiä vastauksia. Kielteiset vastaukset liittyivät vahvasti siihen, että leikki oli täytynyt lopettaa kesken tai jotain leikkiä ei ollut voinut leikkiä. Erityisesti leikin lopettaminen kesken näkyi lasten kielteisissä vastauksissa ilta-aikaan. Tällöin saattoi olla jo lapsen iltatouhujen aika ja nukkumaanmenon aika, jolloin aikaa leikille ei enää ollut. Leikin kielteiset tunteukset lapsilla liittyivät siis lähinnä hetkiin, jolloin lapsi ei enää ole päässyt pihalle leikkimään tai muuten leikit kaverin kanssa tai omat leikit on täytynyt lopettaa kesken. Nämä vastaukset kertovat, että illalla perheissä on jo havaittavissa rauhoittumi-

sen merkkejä, eikä esimerkiksi tietokoneella tai wiillä pelaaminen ole enää iltahetkissä onnistunut. Nämä kiellot ovat selkeästi narkästyttäneet lapsia, mutta heidän vastauksissaan ei kuitenkaan osoiteta kiukkua vanhempia, kiellon asettajia, kohtaan.

”En päässy ulos ....pyöräilemään vaikka olisin halunnu.” (Lapsi7)

”No se pikkasen ärsytti ku piti mennä sisälle kesken leikkien. Mutta oli mulla vähän nälkäki ni ei se ollu niin kauheen kamalaa...joo, sitten. Voidaanha me mennä vaikka jatkaa leikkejä.” (Lapsi8)

”Että piti lopettaa Millan kans leikki.” (Lapsi16)

”Mä en saanu pelata.” (Lapsi16b)

”Että piti lopettaa legoleikki.” (Lapsi16)

7 VANHEMPIEN LÄSNÄOLO

Toiseksi pääteemaksi muodostin vanhempien läsnäolon. Tämä muodostui omaksi teemakseen, sillä lapset kuvasivat paljon erilaisia asioita mitä he tekivät yhdessä vanhemman tai vanhempien kanssa. Vaikka leikkiminen lasten ja vanhempien välillä on myös vanhemman läsnäoloa lapsen arjessa, niin halusin silti käsitellä erikseen ja omana lukunaan vanhemman läsnäoloa lapsen arjen eri vaiheissa. Koska vanhemman läsnäolo on lapsen kasvulle ja kehitykselle tärkeää sekä se on auktoritatiivisen vanhemman ominaisuus, halusin nähdä miten se näkyy tässä aineistossa lasten kokemana. Lisäksi havaitsin lasten vastauksista eron vanhempien kanssa vietetyn yhteisen ajan ja vanhempien kanssa leikkimisen välillä. Leikki oli osa lasten arkea ja kuului olennaisesti heidän arkensa jokaiseen vaiheeseen ja jos vanhemmat leikkivät heidän kanssaan, he osallistuivat lasten arkeen. Vanhempien kanssa muut yhdessä tehtävät asiat puolestaan toivat lapsen osaksi vanhempien arkea, mikä oli lapsille erityisen tärkeää. Vanhempien osallistumista lasten arkeen pidetään tärkeänä, mutta myös lapsille osallistuminen vanhempien arkeen on heille tärkeää.

Kuten leikkiä myös vanhempien läsnäoloa lasten kokemana olen tarkastellut aineiston mukaisesti arjen kolmen eri vaiheen kautta. Näissä vaiheissa selkeimmin vanhempien läsnäolo lasten vastauksissa näkyi ilta-aikaan.

Tässä teemassa olen siis keskittynyt tarkastelemaan vain vastauksia, jotka koskevat lapsen kuvaamia asioita, joita hän tekee yhdessä vanhemman tai vanhempien kanssa. En ole tähän huomionnut enää leikkimistä tai pelaamista yhdessä vanhemman tai vanhempien kanssa.

Taulukko 3. Vanhempien läsnäoloon liitettyjen vastausten lukumäärät.

	MYÖNTEISET	KIELTEISET	YHTEENSÄ
AAMU	10	3	13
PÄIVÄ	7	2	9
ILTA	20	1	21
YHTEENSÄ	37	6	43

7.1 Vanhempien läsnäolo myönteisinä kokemuksina

Iltahetket olivat hetkiä, jolloin lapset olivat vastanneet päiväkirjaansa runsaimmin sanakäntein kuin päivän muina hetkinä. He kertoivat paljon asioita, mitä olivat tehneet yhdessä vanhempiensa kanssa. Tämä johtunee siitä, että usein vasta illalla molemmat vanhemmat olivat tulleet töistä kotiin ja lapsikin oli haettu päiväkodista kotiin niinä päivinä jolloin hän siellä oli. Arjessa ilta oli päivän hetkistä se, kun oli perhe koossa ja aikaa tehdä yhdessä asioita. Päivällä lasten ollessa päiväkodissa he eivät luonnollisestikaan ole voineet mainita mukavaa yhteistä tekemistä vanhempien kanssa. Mutta päivinä, jolloin lapsi oli kotona eikä päiväkodissa, myös tällöin vanhempien kanssa yhdessä tehtävät mukavat asiat painoutuivat iltaan. Päiväaikaan lasten myönteiset kokemukset vanhempienkin kanssa painoutuivat enemmän leikkiin kuin muihin aktiviteetteihin. Iltojen lisäksi aamut olivat lasten kokemana tärkeitä aikoja

vanhempien läsnäololle. Tällöin lapsille tärkeitä myönteisiä hetkiä olivat hetket, jotka he saivat viettää kiireettömästi vanhemman tai vanhempiensa kanssa. Useimmin hetket liittyivät vanhemman lähellä oloon esimerkiksi yhdessä nukkumiseen sekä yhdessä tekemiseen.

”Se oli hauska nukkua äitin ja isin vieres.” (Lapsi17)

”Leikkiny kissin kaa ja kölliny äitin ja isän kaa.” (Lapsi13)

”Lepäsin äitin kanssa ja tulin isin kanssa kirjastossa.” (Lapsi11)

”No kun minä kävin isin kans lenkillä ja sain lainata isin sateenvarjoa, kun minun oma varjo on hukassa. Kiitos.” (Lapsi6)

”Mä oon leiponu äitin ja isin kaa ja askarrellu niin se on iha hauskaa.” (Lapsi17)

”Ollaan yhdessä lenkitetty koira, mutta ollaan nyt vasta lähdössä lenkille.” (lapsi6)

”Pyöräillyt isin kans ja Eetun kans urheilukentälle.” (Lapsi16)

Lapsille mielekkäitä asioita yhdessä vanhemman tai vanhempien kanssa tekemisessä olivat erilaiset retket ja käynnit jossain muualla kuin kotona oleminen. Lisäksi lapset kokivat myönteisenä osallistumisen vanhempien tekemisiin, eli vanhempien auttaminen.

”Se että me käytiin uimakoulussa ja kävin Pandan tehtaalla.” (Lapsi16)

”No kun me käytiin mökillä.” (Lapsi6)

”Isin kaa käytiin uimahallissa.” (Lapsi18)

”Käytiin jäätelöllä.” (Lapsi3)

”Kävin isän ja äitin kanssa hakemassa kaikenlaisia tavaroita kaupasta.” (Lapsi10)

”Me käytiin isän ja äitin töis.” (Lapsi11)

”Mä sain tulla äitin töihin.” (Lapsi12)

”Minä autoin äitiä.” (Lapsi9)

”Auttanu pyykeissä, käyny kalalla.” (Lapsi13)

”Isin kanssa siivonnut.” (Lapsi10)

”Olen auttanut äitiä leipomisessa.” (Lapsi1)

”Tehä salaattia.” (Lapsi16)

Lapset siis kertoilivat Illille paljon erilaisia asioita, mitä he olivat tehneet vanhemman tai vanhempien kanssa yhdessä. Yhdessä tehtäviin asioihin kuului paljon erilaisia aktiviteetteja, erityisesti urheilullisia aktiviteetteja sekä tavallisia arkisia asioita kodin hoitoon liittyen. Vaikka nämä toiminnalliset hetket kuuluivat lasten vastauksissa useimmiten iltahetkiin, löytyi iltahetkistä myös monia vastauksia, jotka olivat selkeästi vain yhdessäoloa ilman sen suurempaa toimintaa. Kuten leikki-kappaleessa totesin havainnoineeni, että ilta-aika oli jo monesti rauhoittumisen aikaa, jolloin lasten leikkejäkin jo hieman rauhoiteltiin, niin myös toiminta vanhempien kanssa sai olla jo rauhallisempaa. Ja lapsillekin tärkeiksi myönteisiksi yhdessä tehtäviksi asioiksi nousivat vain yhdessäolo vanhempien kanssa, ilman retkille lähtöä tai muuta fyysistä toimintaa.

”Jutellut.” (Lapsi1)

”Olen ollut äitin, lähellä.” (Lapsi5)

”Me käytiin kattoo isoveljen pelejä ja käytiin Hesessä.” (Lapsi17)

”Katsottiin kierrätykseen meneviä leluja ja kirjoja.” (Lapsi12)

”Kivaa on se, että me katotaan kivaa ohjelmaa telkasta.” (Lapsi11)

”Mää tein äitin kanssa puuhatehtäviä.” (Lapsi10)

”No me pidettiin mun serkun kaa kahvilaa ja äiti ja isi ja isovelji ja Minttu ja Kerttu tuli kahville, kiitos.” (Lapsi6)

”Olen rentoutumassa äitin kanssa ulkona.” (Lapsi5)

7.2 Vanhempien läsnäolo kielteisinä kokemuksina

Lasten vastauksista liittyi ainoastaan muutama vastaus kielteisenä kokemuksena vanhempien läsnäoloon. Aamulla kielteisenä kokemuksena liittyen vanhempien läsnäoloon esiintyi kolme vastausta, päivällä kaksi kappaletta ja illalla yksi kappale. Kuten lukumääristä huomaa lasten yleisin vastaus on ollut, ettei mikään ole heidän mielestään ollut kurjaa.

”Ei kuules ole, jos olisi, niin minä itkisin.” (Lapsi5)

Kielteisiä kokemuksia vanhempien läsnäoloon liittyen lapset ovat siis ilmaisseet vain vähän. Useimmiten nämä vastaukset ovat kertoneet lasten kokemuksista vanhempien komentelusta ja kielloista sekä asioista, jotka lapsen on täytynyt vasten tahtoaan tehdä, koska vanhempi on hänelle näin sanonut. Nämä ovat asioita, jotka olen kirjannut kielteisinä kokemuksiaan vanhempien läsnäoloon.

”Kun iskä komentelee.” (Lapsi5)

”Mä jouduin nurkkaan ku mä en laittanu noi mun farkkushortseja ja sitten ku mä menin nurkasta niin en vieläkään laittanu ja sitten mä puin ne mitä äiti käski.” (Lapsi12)

”No kun piti siivota nuo.” (Lapsi7)

”Että piti mennä valokuvaan.” (Lapsi16b)

”No se kun iskä joutuu komentelemaan mua!” (Lapsi5)

”Et tota, äiti joutu komentamaan mua takapenkillä.” (Lapsi3)

”No se kun äiti on komennellut.” (Lapsi5)

”No en mä oikeen tiiä. No ehkä se ku piti laittaa tämä kuravaatteet päälle.” (Lapsi8)

Vanhempien komentelun lisäksi kielteisinä kokemuksina olen kirjannut lapsen ikävän tunteen päiväkodissa sekä kotona vanhemman kanssa ollessaan.

”Leikin....leikin, mä halun kottiin.” (Lapsi 18)

”Se on ollu kurjaa kato ku äitillä kestää niin kauan sielä pyykkilineellä.” (Lapsi18)

Useimmiten lapset mainitsivat kurjiksi hetkiksi yksittäiset haaverit ja kaatumiset pyörällä tai potkulaudalla. Näissä tilanteissa lapset eivät kuitenkaan maininneet vanhempien paikallaoloa tai vanhempien lohduttamista. Yleisesti ottaen vanhempien läsnäolo lasten kokemana ja heidän ilmaisemana puheessaan oli paljon enemmän myönteistä kuin kielteistä. Missään arjen vaiheessa ei noussut lasten vastauksissa esiin sellaista seikkaa, että vanhempi ei olisi lapsen halutessa tehnyt lapsen kanssa jotain.

8 ARJEN RUTIINIT

Kolmanneksi teemaksi olen nostanut arkirutiinit. Aineisto on teetetty lasten arjessa mukana olevana päiväkirjana, joten arkirutiinit, niin myönteiset kuin kielteisetkin, ovat vahvasti mukana lasten vastauksissa. Osa lasten arkirutiineista on hyvin vahvasti aikuisten arkirutiineja, joihin lapsi on osallistunut. Mutta kuten vanhempien läsnäolo-kappaleessa, niin tässäkin havaitsin että lapsi on kertonut tällaisen asian myönteisenä kokemuksena, eli lapselle on ollut tärkeää päästä osallistumaan myös vanhempien arkirutiineihin. Tosin monessa kohtaa voi päätellä, että lapsi osallistuu tai toteuttaa näitä rutiineja vanhemman tai vanhempien kanssa yhdessä, mikä tekee siitä hänelle myönteisen kokemuksen. Jos lapsen on täytynyt siivota omat leikit pois tai siivota oma huone, niin ei arkeen kuuluvaa rutiinia olekaan enää kuvattu myönteisenä kokemuksena.

Taulukko 4. Arkirutiineihin liitettyjen vastausten lukumäärät.

	MYÖNTEISET	KIELTEISET	YHTEENSÄ
--	------------	------------	----------

AAMU	20	13	33
PÄIVÄ	8	7	15
ILTA	13	2	15
YHTEENSÄ	41	22	63

8.1 Arkirutiinit myönteisinä kokemuksina

Aamuissa arkirutiinit ovat nousseet lapsilla kaikkein eniten esille. Arkirutiinit ja vanhempien läsnäolo oli vaikeasti erotettavissa aineistossa toisistaan. Erityisesti iltapäivällä raja oli aika häilyvä., että luetaanko kaupassa käynti äidin ja isän kanssa arjen rutiineihin vai vanhempien läsnäoloon. Luokittelin sen kuitenkin vanhempien läsnäoloon, koska useimmiten vanhemmat saattavat käydä kaupassa ilman lapsia. Täten ajattelin lasten kanssa yhdessä kaupassa käymisen olevan enemmän lapsen ja vanhempien yhteistä aikaa kuin lapsen arkirutiineita.

Arkirutiinit aamuissa. Lasten aamuissa myönteisiä kokemuksia arjen rutiineiden osalta herätti nukkuminen sekä syöminen. Lapsille selkeästi oli tärkeää ja myönteistä saada viettää aamua kiireettömästi ilman herättämistä ja hoputtamista. Aamut, jolloin ei tarvinnut lähteä päiväkotiin eikä vanhempi tai vanhemmat lähteneet töihin olivat lapsille selkeästi myönteisävytteisempiä kuin toisenlaiset aamut. Lapsista oli mukava saada nukkua sekä heräillä rauhassa. Aamupalan syöminen lapset mainitsivat myönteisenä kokemuksena näinä kiireettöminä aamuina, jolloin se mahdollisesti oli myös perheen yhteinen hetki ja päivän aloitus.

”Se että nukuin pitkään.” (Lapsi16b)

”Se on hauska ku ei tarvi mennä päiväkotiin ja kyllä se nukkuminenkin oli aika hauskaa.” (Lapsi17)

”Se on ihan kiva että tänään on karkkipäivä ja se on kivaa ku voi kattoo lastenohjelmia tai katonki.” (Lapsi8)

”Syödä lettuja.” (Lapsi1)

”Mannapuuroa äiti teki.” (Lapsi7)

”Leivän syöminen leikkikentällä.” (Lapsi13)

Arkirutiinit illalla. Aamu oli siis lapsille hetki, jolloin he kokivat arkirutiinit myönteisinä asioina. Illalla lapset ovat jo niin muissa päivätouhuissa mukana eivätkä enää koe arkirutiineita niin miellyttävinä hetkinä, koska olisi paljon muuta tehtävää. Kaksi asiaa kuitenkin nousi esiin, mitkä lapsi kokee miellyttäväksi arkirutiineiksi myös illalla leikin lomassa.

”Pesty hampaat.” (Lapsi7)

”Syönyt iltapalaa.” (Lapsi1)

Erilaiset harrastukset kuuluvat lasten arkeen ja ne mainittiinkin myönteisinä kokemuksina. Harrastusten lisäksi monilla lapsilla saattaa kotona olla lemmikkieläimiä, joiden hoito kuuluu osaksi myös lapselle. Näin vanhemmat haluavat jo osittain opettaa lapselle vastuun ottamista. Täten lemmikkieläinten hoito kuuluu lapsen arkirutiineihin, jonka lapset mainitsivat myönteisenä kokemuksena.

”Käytiin jalkapallokerhossa.” (Lapsi16)

”Onko nyt kuvataidekoulu) Ja, ja, ja,.. emmä oikeen tiiä.” (Lapsi16b)

”painikisoissa” (Lapsi13)

”Käynyt suunnit, suunnistamassa.” (Lapsi3)

”Hoidettu hiirtä.” (Lapsi7)

”Käyttänyt koira ulkona.” (Lapsi1)

Myös erilaiset arjen ”piristäjät”, eli tapahtumat, jotka eivät ole jokapäiväisiä, nousivat lapsille myönteisiksi kokemuksiksi arjen keskellä.

”Ett oli äitin syntymäpäivä.” (Lapsi3)

”Hammas irtosi.” (Lapsi3)

”Joku on tullut kylään.” (Lapsi12)

8.2 Arkirutiinit kielteisinä kokemuksina

Aamun kielteiset arkirutiinit. Arjen rutiinit eivät siis herättäneet lapsissa kovinkaan paljoa myönteisiä tunteita. Vastaukset eivät kuitenkaan osoita kielteisiä tunteita koskaan kovin montaa. Jälleen aamu nousi lasten vastauksissa merkittävimäksi hetkeksi arkirutiinien osalta. Jos myönteisinä kokemuksina rutiineissa lapset mainitsivat nukkumisen ja kiireettömyyden, niin vastaavasti suurimmaksi kielteiseksi kokemukseksi rutiineissa muodostui herääminen ennen aikojaan ja päiväkotiin lähtö.

”Herääminen.” (Lapsi3)

”Kun joutuu heräämään.” (Lapsi9)

”Kun väsytti kovasti.” (Lapsi6)

”Se että Iivari herätti.” (Lapsi16b)

”No se ku mä oon heränny ja oon ollu pikkasen unenpöpperössä.” (Lapsi8)

”No ku ei saa nukkuu pitempään kahdeksaa.” (Lapsi17)

”Se, että piti mennä päiväkotiin.” (Lapsi16)

”Se että piti mennä niin aikasin päiväkotiin.” (Lapsi16b)

Heräämisen ja päiväkotiin lähdön lisäksi lapset mainitsivat yksittäisiä asioita, mitkä he kokivat rutiineissa kielteisenä. Tähän lukeutuivat erilaiset siivoamisen kokemukset sekä itse tehtävät asiat ja osa lapsen iltarutiineista.

”Siivota omat huoneet.” (Lapsi16)

”Mä pakkasin ite repun.” (Lapsi8)

”Menin kylpyyn.” (Lapsi9)

Kielteiset arkirutiinit päivällä. Lapsille siis rutiinit tuottivat eniten myönteisiä sekä kielteisiä kokemuksia aamuisin nukkumisen ja heräämisen yhteydessä. Päivällä sama asia tuotti lapsille vain kielteisiä kokemuksia niin kotoa kuin päiväkodistakin. Päivällä nukkuminen ei ollut lasten mieleen. Päivällä he usein joutuvat lopettamaan leikit kesken mennäkseen nukkumaan. Lisäksi päiväkodissa päiväunien aika voi monelle lapselle olla aika, jolloin ikävä vanhempia kohtaan iskee. Tällöin nukkumaanmeno tuntuu ahdistavalta ja surulliselta. Ilta-aikaan lapset eivät maininneet kurjana rutiinina nukkumaanmenoa sen vuoksi, että he ehtivät puhua puhelimeen illan tapahtumat jo ennen nukkumaanmenoa.

”Että piti olla nukkaris.” (Lapsi16)

”Piti olla päiväunilla.” (Lapsi12)

9 TULOSTEN YHTEENVETO

Lopuksi tahtoisin vertailla miten teemat vastausten lukumäärien perusteella eroavat toisistaan sekä missä teemassa myönteisten ja kielteisten vastausten ero nousi selkeästi esiin.

Taulukko 5. Tulosten yhteenveto.

TEEMA	MYÖNTEISET	KIELTEISET	YHTEENSÄ
LEIKKI	105	15	120
VANHEMPIEN LÄSNÄOLO	37	6	43
ARKIRUTIINIT	41	22	63
YHTEENSÄ	183	43	226

Kuten aikaisemmin tekstissäni olen todennut, oli leikki asia, mikä nousi esiin lasten vastauksissa suurissa määrin ja jokaisen lapsen kohdalla vähintään yhdessä vastauksessa. Muodostetuista teemoista leikki oli vahvin teema.

Lopulta yllätyksekseni muodostamistani teemoista arkirutiinit nousivat toiseksi vahvimaksi teemaksi. Kuitenkin raja tämän ja vanhempien läsnäolo teeman välillä oli hyvin häilyvä. Monia arkirutiineihin kuuluvia asioita lapset kuitenkin vastasivat suorittaneensa vanhemman tai vanhempiensa kanssa, jolloin minun täytyi tutkijana miettiä ja tehdä päätös kumpaan teemaan katson vastauksen kuuluvan. Lisäksi arkirutiinien vastausmäärää lopulta nosti se, että katsoin sellaisten vastausten, joissa lapsi kertoi katsovansa televisiosta jotain liittyvän arkirutiineihin. Aluksi olin jättämässä tällaiset vastaukset kokonaan teemojen ulkopuolelle, mutta seurattessani lähiympäristöni kuuluvia lapsia, ymmärsin esimerkiksi Pikku kakkosen katsomisen olevan osa heidän arkirutiinejaan.

Kielteisten vastausten vähyys verrattuna myönteisten vastausten lukumäärään näkyy hyvin selkeästi taulukosta 5. Kuten aikaisemmin totesin, osuivat neutraalit vastaukset suurimmaksi osaksi juuri kielteisten kokemusten kertomisen kohdalle. Tämä voi johtua muun muassa siitä, etteivät lapset osaa niin hyvin kertoa kielteisistä kokemuksistaan kuin myönteisistä kokemuksistaan.

10 POHDINTA

10.1 Myönteisen vanhemmuuden merkitys lasten kokemuksissa

Tutkimuksessani lähdin siis tutkimustehtävänä selvittämään, että miten myönteinen vanhemmuus esiintyy lasten kokemana arjessa. Olennaista oli siis juuri lasten kokemukset eivätkä vanhempien omat kokemukset ja mietteet vanhemmuudesta. Koska ylipäättään vanhemmuus ja erityisesti myönteinen vanhemmuus ovat käsitteinä lapsille liian abstrakteja ja vaikeasti ymmärrettäviä lähestyttiin asiaa lapsille helpoilla ja ymmärrettävillä kysymyksillä heidän arjestaan. Näin lapset pääsivät kertomaan mitä

he tekevät kotona arjen eri vaiheissa ja kenen kanssa he näitä asioita tekevät. He pystyvät kertomaan millaiset asiat heissä tuottivat myönteisiä kokemuksia ja millaiset puolestaan kielteisiä kokemuksia.

Koska minulla oli jo aineisto valmiina, kun lähdin tutkimusta tekemään, muodostui tutkimuskysymykset lähinnä aineiston mukaisesti. Lähdin etsimään vastauksia kysymyksiin: millaiset asiat lapsi kokee myönteisinä asioina arjessaan? Ja millaiset asiat lapsi kokee kielteisinä asioina arjessaan? Näihin kysymyksen hain vastauksia lasten kertomista myönteisistä kokemuksista arjessaan sekä kielteisistä kokemuksista arjessaan.

Päällimmäisenä tutkimuksen lapset toivat arjen hetkistä esiin myönteisiä tunteita herättäneitä tilanteita ja kielteisiä tunteita herättäneet tilanteet jäivät useammin kuvauksen ulkopuolelle. Myös Karjalainen ja Kääriäinen (2012) ovat tekevänsä pro gradu-tutkielmassa myönteisestä vanhemmuudesta vanhempia tutkimala havainneet, että arjen perhe-elämä yleensä sisälsi paljon myönteisinä koettuja asioita. Toisaalta arki itsessään ja kiireestä johtuen saattoi sisältää yksittäisiä hankalia tilanteita, jotka koettiin kielteisinä kokemuksina.

Lapset kuvailivat paljon erilaisia tilanteita, joissa he leikkivät. Näitä tilanteita, leikkiä, lapsi kuvasi myönteisenä kokemuksena kaikkein eniten. Lapselle leikki on vielä niin saotusti hänen työtään ja hän jäsentää omaa arkeaan leikkien avulla, joten leikin suuri määrä vastauksissa ei yllättänyt. Lapset kuvasivat leikkiä myönteisenä silloin kun he leikkivät kavereidensa tai vanhempiensa kanssa sekä silloin kun he leikkivät yksinään. Eli leikkiin myönteisenä kokemuksena ei juuri vaikuttanut se kenen kanssa leikkiä toteutettiin. Pääasia oli, että lapselle löytyi aikaa leikkiin. Tämä sai lapsen suhtautumaan päiväänsä myönteisesti.

Antamalla lapselle mahdollisuuden sekä aikaa leikkiin päivittäin nousee vanhemmuus jo osittain lapsikeskeisen vanhemmuustyylin tasolle. Silloin kun lapsi saa vapaasti tehdä sitä mitä hänen leikki-ikäisenä kuuluukin tehdä, lähtee vanhemman toiminta lapsen tarpeista eikä aikuisen omista tarpeista. Leikin osalta auktoritatiivisen vanhemmuuden merkki ei ole ainoastaan se, että aikuinen konttasi lapsen kanssa päivät pitkät lattialla leikkien mitä erilaisimpia leikkejä vaan aikuisen täytyy luoda lapselle myös mahdollisuudet leikkiin. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 49.) Tutkimuksessa tämä nousi vahvasti lasten vastauksissa esiin. Vaikka lapset mai-

nitsivatkin eniten leikkiin liittyviä myönteisiä kokemuksia päiväkodista, jossa ollessaan heillä oli parhaimmat edellytykset leikille ikätovereiden seurassa, oli lapsella mahdollisuus leikkiin myös aamulla ennen päiväkotiin lähtöä sekä illalla päiväkodista kotiin tullessa.

Lapset kuvasivat ylipäättään kielteisiä kokemuksia hyvin vähän aineiston kokoon suhteutettuna sekä he kuvasivat näitä kokemuksia hyvin niukkasanaisesti. Eikä kielteisiä kokemuksia ollut kaikilla lapsilla edes päivittäin. Vastausten määrstä ja laadusta tulkitsin, että lapsilla ei ole sattunut suurempia välikohtauksia vanhempiensa kanssa. Tämä puolestaan kertoo vanhempien ja lasten välisestä kommunikoinnista, mikä on molemminpuolista. Lapselle selitetään asiat, joita hän ei ymmärrä tai hän kokee ikäviksi asioiksi. Häntä myös kuunnellaan eikä häntä komennella mielivaltaisesti tekemään vain vanhemman toivomia asioita. Nämä ovat merkkejä lapsilähtöisestä kasvatustyylistä.

Kielteisinä kokemuksina lapset kokivat, kun vanhemmat olivat lopettaneet lasten leikit kesken. Illalla kun oli täytynyt mennä iltapesuille tai jo nukkumaan, aamulla kun oli täytynyt lähteä päiväkotiin tai kun oli ollut muita velvollisuuksia ja leikit oli täytynyt jättää sikseen. Lapset kuvasivat näitä tilanteita kielteisinä kokemuksina, mutta he eivät osoittaneet suurempaa pettymystä tai vihaa vanhempiaan kohtaan. Heille leikin lopettaminen oli kielteinen kokemus, mutta he tiesivät voivansa jatkaa seuraavana päivänä. Vanhempien kanssa kommunikoimalla lapset osasivat ymmärtää miksi leikki täytyy lopettaa ja he luottivat voivansa taas toisella kertaa jatkaa, eivätkä ruvenneet suuremmin kapinoimaan vanhempiaan kohtaan. Tämä oli varmasti jo monelle lapselle opittu sääntö. Jälleen toiminta osoittaa auktoritatiivisen vanhemmuuden tunnuspiirteitä, sillä lasten kanssa on selkeästi kommunikoitu asiasta. Auktoritatiivinen vanhempi odottaa lapselta ikätason mukaista käyttäytymistä ja sääntöjen noudattamista, jolloin kommunikoimalla asiat saadaan selvitettyä. Lisäksi auktoritatiivinen vanhempi on kasvatuksessaan johdonmukainen, joten lapselle leikkien lopettaminen esimerkiksi illalla ei ole tullut yllätyksenä. Toiminto on toistuvaa illasta toiseen.

Vanhempien läsnäolo oli lapsille erityisen tärkeää ja he mainitsivat vanhemman läsnäolon erilaisina yhteisinä toiminnan hetkinä sekä hetkinä, jolloin vain sai olla vanhemman lähellä. Nämä hetket lapset ovat kuvanneet ainoastaan

myönteisinä hetkinä. Itse vanhemman läsnäoloon tai sen puutteeseen ei liittynyt yhtään vastausta. Lapset eivät siis missään vaiheessa maininneet sellaista tapahtumaa, että vanhempi ei olisi lapsen pyytäessä tai halutessa tehnyt lapsen kanssa yhdessä jotain. Vanhemmilla oli päivittäin aikaa lapsen kanssa toimimiseen. Osa toiminnasta oli hyvinkin aktiivista, mutta myös rauhallisia arjen erilaisia toimia käytettiin yhdessäoloon. Lapsi otettiin mukaan aikuisten arkirutiineihin, jolloin ajasta saatiin yhdessäolon aikaa. Lapsen sulkeminen ulkopuolelle arjen asioista ja eri rutiineista ei osoita lapselle välittämistä ja sitä, että myös hän kuuluu perheeseen ja on tärkeä osa perheen kokonaisuutta. Lasten vastauksissa nousikin esiin myönteisenä ja tärkeänä asiana kun he saivat auttaa vanhempiaan arkiaskareissa. Vanhemmille, esimerkiksi leipominen olisi varmasti helpompaa ilman leikki-ikäisen lapsen avustusta, mutta tällöin vanhemman toiminta olisi itsekästä eikä lapsen tarpeita huomioon ottavaa. Kivijärven, Röngän & Hyväluoman (2009, 50–51) mukaan tällaisten asioiden kasaantuminen muuttaa hetkessä kodin ilmapiirin ohjaavasta itsekkääksi, mikä puolestaan vaikuttaa lapsen psykososiaaliseen kehitykseen kielteisesti. Lapselle itselleen on sekä hänen kasvulleen ja kehitykselleen on olennaista miten he kokevat kodin ilmapiirin. Antamalla lapsen osallistua pienilläkin teoilla vanhemman toimintaan antaa lapselle tunteen siitä, että häntä pidetään tärkeänä. Lasten omasta näkökulmasta hyvin kasvuedellytyksiin lukeutuu juuri lasten pitäminen tärkeänä. Tässä tutkimuksessa lasten vastausten mukaisesti lapset otettiin hyvin mukaan kodin arkirutiineihin ja nämä kokemukset oli kuvattu myönteisinä. Ainoastaan silloin arkirutiinit oli kuvattu kielteisinä, kun ne eivät enää olleetkaan vanhempien tai perheen kesken yhdessä tehtäviä asioita vaan lapsen täytyi itse suoriutua rutiinista. Tällöin vanhempien läsnäolo ei tuonut enää lapselle myönteistä kokemusta yhdessäolosta ja – tekemisestä.

Myös perheiden arjesta toteutetussa Paletti-tutkimuksessa on vanhempia tutkimalla havaittu kuinka pikkulapsiperheissä ollaan vapaa-aikana paljon yhdessä perheenä, tai niin että ainakin toinen vanhemmista on läsnä. Tutkimuksessa esiintyi lapsiperheiden arjessa selkeä päivä- ja viikkorytmi, jota rytmittivät työ- ja päivähoitoajat. Tämä yhtenäinen arjen rytmi näkyi myös mielialojen ja vuorovaikutuksen laadun vaihteluna viikonpäivien ja kellonaikojen mukaan. Iltapäivisin oltiin virkeimpiä ja tehokkaampia, ja illalla puolestaan väsyneitä, mutta rentoutuneempia ja onnellisempia. (Rönkä, Malinen, Sevón, Kinnunen, Poikonen & Lämsä 2009, 278–279.)

Vanhempien läsnäolo sekä heidän kanssaan yhdessä tekeminen luovat lapselle perusturvallisuuden tunteen. He tietävät, että vanhemmat ottavat heidät mukaan omaan elämäänsä eivätkä jätä lasta yksinään ja sulje oman elämänsä ulkopuolelle. Myös vanhempien osallistuminen lapsen leikkeihin antaa lapselle turvallisuuden kokemuksia, sillä hän tietää vanhemman välittävän ja olevan kiinnostunut myös hänen elämästään. Tämä perusturvallisuus luo pohjaa lapsen kasvulle ja kehitykselle. Auktoritatiivinen vanhempi toiminnallaan osoittaa lapselle välittämistä. Hän asettaa lapselle rajoja, mutta myös antaa lapselle vapauksia lapsen iän ja persoonan mukaisesti. Auktoritatiivinen vanhempi pyrkii siis luomaan lapselle edellytykset turvallisuuden tunteisiin. Myös nämä auktoritatiivisen vanhemman tunnusmerkit löytyvät tutkimuksen aineistosta. Lasten kuvaillessa yhteistä toimintaa vanhempien kanssa sekä erityisesti lasten kielteisistä kokemuksista vanhempien komentelusta ja asettamista rajoitteista pystyi tulkitsemaan auktoritatiivisen vanhemman toimintaan liittyviä piirteitä paljon enemmän kuin esimerkiksi autoritaarisen vanhemman mukaisia toimintapiirteitä. Vaikka tässä tutkimuksessa olenkin kirjannut kielteisinä asioina vanhempien läsnäolo teemaan vanhempien komentelun, ei se poissulje myönteisen vanhemmuuden olemassaoloa. Päinvastoin se on merkki auktoritatiivisen vanhemman läsnäolosta, joka välittää lapsestaan ja ojentaa tätä silloin kun siihen on tarvetta. Lapset vain kokevat sen kielteisenä, koska heidän mielestään on kurjaa kun heitä komennellaan ja vanhemmat joutuvat kiukustumaan heille. Mutta toisaalta tämä on lapselle myös merkki vanhemman välittämisestä. Gabbin (2008, 23-24) mukaan perheiden tutkimuksessa onkin hyvin tärkeää tunnustaa perhe-elämän ja vanhemmuuden moniulotteisuus. Vanhempien toimintaa ei tulisi pelkistää joko hyväksi tai huonoksi, useimmat vanhemmat kun eivät yksioikoisesti sovi kumpaankaan näistä muoteista. Toisaalta tutkija voi myös pelätä negatiivisten asioiden raportointia, koska kokee sen epäeettisenä. Keskeistä olisi kuitenkin tuoda rehellisesti esiin perhearjen eri puolia, jotta päästäisiin aidosti kiinni sen todellisuuteen.

Tutkimus osoittaa, että lapset kokevat myönteisen vanhemmuuden arjessaan suurimmalta osin vanhempien läsnäolona. Kun he saivat kokea itsensä tärkeäksi vanhempien kanssa toimiessaan sekä vanhempien antaessa lasten olla ikäisiään ja tehdä työtään, eli leikkiä. Lapset kokivat myönteistä vanhemmuutta kaikissa hetkissä, jolloin saivat kiireettömästi viettää aikaa vanhempiensa läheisyydessä, lähteä

heidän kanssaan retkille sekä viettää aikaa arkirutiinien parissa. Kaikki yhdessä tekeminen loi lapselle myönteisiä kokemuksia perheensä arjesta.

Tämä tutkimus osoittaa lasten kokevan arjessaan myönteistä vanhemmuutta paljon enemmän kuin sen puutetta. He kokevat myönteisenä osallistumisensa vanhempien elämään sekä vanhempien osallistumisen heidän elämäänsä. Yleisesti lasten vastaukset kertoivat heidän kokevan kodin ilmapiirin myönteisenä, mikä osaltaan vaikuttaa lasten ja vanhempien väliseen luottamussuhteeseen. Tämä puolestaan osoittaa myönteisen vanhemmuuden läsnäoloa lasten arjessa enemmän kuin sen puutetta. Juutin (1996, 191–192) mukaan arjen vanhemmuus täydellä merkityksellään näyttää monilta osin olevan myönteistä vanhemmuutta. Myönteinen vanhemmuus näkyy positiivisten kokemusten ja auktoritatiiviselle kasvatustyyliä ominaisten lämpimyiden ja lapsiin kohdistuvan kontrollin suhteen. Tämä mielessä pitäen suurelleen huolelle siitä, millaiset lähtökohdat elämään nykypäivän perhearkki lapselle antaa, ei näyttäisi olevan sijaa. Perheet vaikuttavat ylipäänsä edelleen toteuttavan tärkeimpiä tehtäviään, mitkä ovat lapsista huolehtiminen ja heidän kehityksensä edistäminen sekä kiintymyksen, rakkauden ja toisten tukemisen ilmentäminen eli niin sanottu tunnetehtävä.

Vaikka tämä tutkimus kohdejoukkoineen antaa hyvin myönteistä kuvaa myönteisestä vanhemmuudesta eikä juuri esitä myönteisen vanhemmuuden puutteita lasten kokemana, täytyy ottaa huomioon että otos oli aika pieni sekä viikko perhearjessa on aika lyhyt aika. Lisäksi on olemassa riski siitä kuinka totuudenmukaisesti lapset ovat päiväkirjoihin vastanneet sekä se mitkä asiat he ovat valinneet kerrottavaksi. Lapsi ei välttämättä ajattele päivän kaikkia tapahtumia vaan hän saattaa kertoa sen asian, mikä juuri tapahtui ennen päiväkirjaan vastaamista. Ja tämä asia välttämättä antaa meille täyttää kuvaa siitä, mitä hänen perhearjessaan oikeasti tapahtuu. Lisäksi lasten kuvailemat toiminnat ja yhdessä olot vanhempien kanssa antavat meille selkeän kuvan siitä, miten lapsi viettää aikaa yhdessä vanhemman tai vanhempiensa kanssa, mutta se ei anna meille kuvaa siitä millainen aikuisen todellinen läsnäolo tilanteissa lapsen kanssa on ollut. Jolloin tutkija voi astua harhaan tulkitessaan aineistoa. Lisäksi lapsen mainitessa kielteisiä kokemuksiaan esimerkiksi vanhemman komentelesta aineiston tulkitsijana pystyn tulkitsemaan vain lapsen sanoja, mutta en tiedä tilannetta mikä siihen on johtanut ja miten aikuinen on asian lapselle esittänyt. Mutta tutkimuksessa oli juuri kyse lasten kokemuksista ja tuntemuksista, eli teen tulkintani

ja johtopäätökseni ainoastaan lapsen sanoista. Ne kertovat minulle miten lapsi on asian kokenut ja vastaukset kertovat minulle näkevätkö lapset - tiedostamattaan käsitettä - arjessaan myönteistä vanhemmuutta.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen ollessa laadullinen tutkimus pidetään arvioinnissa useimmiten kysymyksenä tutkimusprosessin luotettavuutta, sillä tutkijat ja heidän subjektiviteettinsä ovat keskeisessä asemassa koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen luotettavuutta pohditaan yleisimmin käsitteiden ”reliaabelius” ja ”validius” pohjalta. (Eskola & Suoranta 2001, 210–212.) Tutkimuksen reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliaabelius voidaan todeta jos kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen. Tällöin tutkimuksesta voidaan puhua reliaabelina tutkimuksena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 216.) Tutkimustani voidaan siis pitää reliaabelina, sillä samasta aiheesta aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa on päädytty vastaavanlaisiin tutkimustuloksiin. Siitä mitä myönteiseen vanhemmuuteen lasketaan kuuluvaksi. Validiudesta puhuttaessa tarkoitetaan tutkimuksessa käytetyn tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä tutkimuksella oli tarkoitettukin mitata (Hirsjärvi ym. 2005, 216). Omassa tutkimuksessani validius toteutuu hyvin, sillä käyttämälläni tutkimusmenetelmällä sain vastaukset niihin tutkimusongelmiin mihin hainkin vastauksia.

Tutkimustani kuvaillessani olen pyrkinyt mahdollisimman tarkkasanaiseen kuvailuun, sillä Hirsjärven ym. (2005, 217) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Kävin ensiksi läpi, mitä tutkimukseltani hain sekä esittelin tarkentavasti tutkimusongelmani. Kohdejoukkoni valinnasta ja tutkimuksen toteutuksesta heidän kanssaan kerroin aikalailla yksityiskohtaisesti, jonka jälkeen esittelin laajalti aineistonkeruumenetelmäni. Lisäksi yritin selittää mahdollisimman selkeästi, kuinka tutkimuksen analysointi tapahtui tutkimuksessani, jotta toinen tutkija voisi halutessaan toteuttaa saman tutkimuksen. Toistettavuus on yksi perusta tutkimuksen luotettavuudelle. Tulososiossa olen käyttänyt paljon suoria sitaatteja tutkimukseen osallistuneiden lasten päivä-

kirja vastauksista, koska ajattelin sen konkretisoivan tuloksia lukijalle ja samalla se lisää tulosten tulkinnan luotettavuutta.

Laadullisen aineiston luotettavuus sekä siitä tulkinnan avulla löydettyjen merkitysten ja merkityskategorioiden luotettavuus on kiinni kahdesta asiasta: siitä miten merkityskategoriat vastaavat tutkimushenkilöiden ilmaisuissaan tarkoittamia merkityksiä ja toiseksi missä määrin merkitykset vastaavat teoreettisia lähtökohtia. Laadullisen tiedon luotettavuudessa on siten ennen muuta kysymys tulkintojen validiteetista. (Pietarinen 1999, 108.) Analysoidessani kohdejoukon puhumia asioita päiväkirjaansa yritin välttää turhien ja epäolennaisten tulkintojen tekemistä. Eli yritin välttää ylitulkitsemissä. Pyrin tekemään yleistäviä tulkintoja vain olennaisista asioista eli sellaisista asioista, joita esiintyi useamman lapsen vastauksissa. Näin ajattelin aineiston validiuden säilyvän, koska tällöin tulokset on saatu vastaajista enemmistöltä. Tietenkään tätä aineistoa ei voi yleistää liiaksi, sillä käyttämäni aineistoon osallistui ainoastaan 15 lasta, ja leikki-ikäisiä lapsia Suomessa on kuitenkin paljon enemmän. Lisäksi pyrin tekemään tulkintoja ainoastaan selvistä asioista enkä asioista, jotka oli ilmaistu jokseenkin epämääräisesti tai olisi tulkittavissa liian monella ja aivan eri tavoin. Käyttämässäni aineistossa juuri tämä tuotti hankaluuksia. Monet lasten vastauksista sisälsivät vain yhden sanan, tai lapset olivat vastanneet sanoin: ”en tiedä” tai ”ei mikään”. Tällaisia vastauksia on hankala tulkita suuntaan tai toiseen.

Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkijan täytyisi saada riittävästi aineistoa varmistaakseen, että hän voi tarvittaessa karsia aineistosta pois asioiden kaunistelun, valehtelun tai muun vastaavan. (Alasuutari 1994, 85.) Pidin tämän tutkimuksen kohdejoukko tähän tarkoitukseen riittävän suurena kohdejoukkona, jolta saatiin luotettava määrä tietoa. Toisaalta aiheen ollessa myönteinen vanhemmuus leikki-ikäisten lasten kokemana olisi aineistoa voitu kerätä isommaltakin joukolta. Isomman kohdejoukon puolesta puhuu myös se, että kyseessä olivat lapset. Heiltä aineistoa kerätessä on riskinsä siinä saadaanko heidän vastauksistaan tarvittava määrä tietoa. Lapset voivat vastata aiheen vierestä, he eivät ymmärrä kysymystä tai he eivät vastaa mitään. Osittain tässä aineistossa nämä riskit toteutuivatkin. Lisäksi tällä aineistonkeruumenetelmällä riskinä oli se, että lapset eivät osaa käyttää kännykän äänitysohjelmaa. Tämäkin riski toteutui osittain. Tällöin vastausten määrä jälleen muuttuu suppeammaksi. Nämä seikat huomioon ottaen tutkijana minun olisi täytynt

varautua isompaan kohdejoukkoon, jolloin myös vastausten diskaaminen tarvittaessa olisi onnistunut. Tässä tapauksessa kuitenkin tutkimus ja siitä saadut tulokset johtopäätöksineen onnistuivat hyvin tutkimuksessa käytetyn kohdejoukon suuruudella.

Koin, että päiväkirja aineistonkeruumenetelmänä oli juuri sopiva menetelmä tutkimukseni tarkoitukseen. Ja nimenomaan päiväkirjamenetelmä, jossa tutkittava kertoo ääneen kokemuksistaan kirjoittamisen sijaan. Koska kyseessä olivat alle kouluikäiset lapset, jotka eivät vielä osanneet kirjoittaa, ei päiväkirjan kirjoittaminen tullut kyseeseen. Myös kirjoitelman kirjoittaminen sai jäädä pois laskuista samasta syystä. Haastattelun tekeminen lasten kanssa tästä aiheesta olisi ollut mahdollista, mutta siinä tilanteessa tuntemattoman aikuisen läsnäolo olisi saattanut olla suuri vaikuttaja lapsen mielialaan sekä vastauksiin. Myös haastattelun pitäminen aiheesta lasten kanssa olisi saattanut muodostua haasteelliseksi. Tutkimuksen luotettavuutta saattaa lisätä se, että lapset ovat saaneet jutella ”kasvottomina” satuhahmo Illille. Tällöin heidän ei ole tarvinnut miettiä mitä vanhemmat sanovat ja he ovat voineet ilmaista todelliset tunteensa. Kuitenkin käydessäni läpi aineistoa, mietin olisiko haastattelussa lasta voinut saada enemmän informaatiota esittämällä tarkentavia kysymyksiä lapsille tai antamalla heille apuvirikkeitä. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että kyseen ollessa leikki-ikäisistä lapsista apu- ja lisäkysymykset saattavat johdatella lasta vastaamaan sen mukaisesti mitä tietoa tutkija yrittää lapselta saada. Ahosen (1994, 141) mukaan virikkeen antaminen avainsanojen muodossa voi herättää ristiriitaisia ajatuksia tutkimuksen luotettavuudesta. Virikkeen antaminen voidaan nähdä luovuutta rajoittavana, mutta toisaalta vastaamista oikeaan suuntaan auttavana tekijänä. Tässä tutkimuksessa paras keino saada näin pieniltä lapsilta tietoa heidän arjen kokemuksistaan oli juuri tällä tapaa käytetty päiväkirjamenetelmä. Koska lapset saivat ja pystyivät vastaamaan itsekseen, jolloin he vastasivat sellaisia asioita, joita eivät mahdollisesti olisi kertoneet aikuisen läsnä ollessa.

10.3 Tutkimuksen eettisyys

Kohdejoukon koostuessa alaikäisistä lapsista täytyy tutkijan pyytää tutkimuslupaa heidän vanhemmiltaan. Koko tutkimushankkeessa oli mukana kokonaiset perheet,

joten lasten lupa osallistua myös tässä tutkimuksessa käytettyyn kännykkäpäiväkirja-aineistoon on saatu heidän vanhemmiltaan. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2005, 26–27) mukaan tutkimuksen eettisiin vaatimuksiin kuuluu, että tutkimuksen kohdistuessa ihmisiin täytyy heillä olla selkeä ymmärrys tutkimuksen laadusta sekä heidän täytyy voida osallistua/suostua tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tutkimukseen osallistujan täytyy olla kypsä tekemään päätös omasta osallistumisestaan tutkimukseen ja siihen liittyvistä mahdollisista julkaisuista sekä jatkotoimenpiteistä. Tämä ehto sulkee tiukasti ulkopuolelle esimerkiksi lapset. Ruoppila (1999, 32) sanookin, että lasten ja nuorten tutkimuksen toteuttamisessa aikajärjestyksessä ensimmäinen eettinen askel on luvan tai suostumuksen saanti kirjallisena lapsen tai nuoren huoltajalta. Vanhemmille tai huoltajille tulee lyhyesti mutta kattavasti ja ymmärrettävästi kuvata, mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet, käytettävät menetelmät sekä miten tietoja käsitellään ja raportoidaan. Lisäksi täytyy tuoda ilmi kuinka taataan lasten ja perheiden anonymiteetti.

Aineistoa analysoidessani sekä tuloksia raportoidessani pidin huolen, että lasten sekä heidän perheidensä anonymiteetti säilyisi läpi koko tutkimuksen. Lapsiin on esimerkiksi sitaateissa viitattu vain numeroin sekä heidän vastauksissaan mainitut nimet on muutettu. Lisäksi aineistoa on säilytetty koko aika siten, ettei ulkopuoliset ole voineet päästä siihen käsiksi.

Gabbin (2008, 22–23) mukaan luottamuksellisuus ja yksityisyyden teema ovat erityisen keskeisiä perheiden tutkimisessa aiheiden mahdollisen arkaluontoisuuden vuoksi. Laadullisen tutkimuksen syventyessä usein varsin henkilökohtaisiin asioihin, jolloin tutkija pääsee monesti näkemään ihmisten arkielämää, sisältää se myös riskin tunkeilevuudesta. Herkkiä asioita, kuten perheeseen liittyviä asioita tutkittaessa onkin otettava huomioon, että esimerkiksi haastattelut saattavat aiheuttaa haastateltaville epämiellyttäviä kokemuksia ja henkistä kuormittumista. Tässä tutkimuksessa tahdottiin välttyä tuottamasta lapsille epämiellyttäviä ja kuormittavia tilanteita. Tämän vuoksi he saivatkin vastata heille esitettyihin kysymyksiin kännykkään, eli heidän ei tarvinnut jutella vieraille aikuiselle.

10.4 Mietteitä jatkotutkimukselle

Miettiessäni kyseiselle tutkimukselle jatkotutkimusaihetta nousi mieleeni, että min-kälaisia myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia myönteiseen vanhemmuuteen tai sen puutteeseen liittyen nämä samat lapset kertoisivat esimerkiksi kolmen vuoden kulutua. Tällöin lapset olisivat jo alakouluikäisiä eikä heidän arkensa enää pyörisi niin vahvasti leikin ympärillä vaan arkeen olisi tullut enemmän rutiineja ja paljon uusia asioita. Olisi mielenkiintoista esittää juuri tälle samaiselle kohdejoukolle kysymyksiä heidän arjestaan ja nähdä kuinka paljon vanhempien läsnäolo siinä näkyy. Onko vanhempien läsnäolo heille vielä yhtä tärkeää vai yritetäänkö jo ottaa jo hieman etäisyyttä, siis lapsenomaista etäisyyttä, vanhempiin. Kokeeko lapsi vanhemman läsnäolon esimerkiksi läksyjen teossa myönteisenä vai onko se kokonaan kielteistä. Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa pitkittäistutkimuksena ja vertailla miten myönteinen vanhemmuus muuttuu lapsen varttuessa. Miten vanhemmat lapset, jo nuoret, kokevat ja kuvailevat myönteistä vanhemmuutta, kun he jo ymmärtävät paremmin itse käsitteen. Tutkimusta pystyisi toteuttamaan myös samaan aikaan alla kouluikäisten lasten ja esimerkiksi lukioikäisten nuorten kanssa jos tutkimusta ei toteuttaisi pitkittäistutkimuksena samojen lapsien kanssa. Aihe on käsitteenä laaja ja mielenkiintoinen, joten siitä saisi paljonkin erilaisia aiheita jatkotutkimukselle.

LÄHTEET

- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen, & S. Saari, Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 114–155.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Tampere: Tammer-paino.
- Bengtson, V. L., Biblarz, T. J., & Roberts, R. E. L. 2002. How families still matter. A longitudinal study of youth in two generations. Cambridge: University Press.
- Eskelinen, A. 2000. Rakkautta ja rajoja kasvatukseen. Yhdessä elämään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eskola J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat - laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummerus, 133–157.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Gabb, J. 2008. Researching intimacy in families. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hirsjärvi, S. & Laurinen, L. 2004. Lempeästi mutta lujasti – Suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta. Juva: WS Bookwell Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatusta, himmeneekö aikuisuus? Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: WS Bookwell Oy.
- Jallinoja, R. 1990. Introduktion till familjesociologi. Helsingfors: Statens tryckericentral.
- Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Juuti, P. 1996. Suomalainen elämänlaatu. JTO-tutkimuksia – sarja 10. Espoo: JTO-palvelut.
- Karjalainen, E. & Kääriäinen, S. 2012. ”Mä luulen, että meillä on aika semmosta onnellista arkea kuitenkin.” Myönteinen vanhemmuus perheen arjessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.)

- Perhe ja vanhemmuus – Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 99–118.
- Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen, & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 125–147.
- Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen, & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 47–68.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos – keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopistopaino.
- Korhonen, S. Lapsen ja vanhemman välisen myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen: Vuorovaikutusleikkioppaan käyttö kasvatusneuvonnan ja -ohjauksen apuvälineenä. Viitattu 11.4.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/File/f80f9705-6d71-42c7-a01a-b3a4e0314cae/vuo0vovaikutusleikkiopas.pdf>
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2004. Aikaa työlle, aikaa perheelle. Teoksessa M. Salmi, & J. Lammi-Taskula. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 30–39.
- Lefebvre, H. 2002. Work and leisure in everyday life. Teoksessa B. Highmore. (toim.) The everyday life reader. London: Routledge, 225–236.
- Maccoby, E. E. 1980. Social development. Psychosocial growth and the parent-child relationship. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Malinen, K., Rönkä, A., Lämsä, T. & Tolvanen, A. 2009. Päiväkirjamenetelmä paletti-tutkimuksessa. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 21–43.
- Notko, M. & Sevón, E. 2008. Äitiys ja koti naisten keskinäisissä jännitteisissä perhesuhteissa. Teoksessa E. Sevón & M. Notko. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Tammer-paino, Tampere, 111–130.
- Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa H. Forsberg &

- R. Nätkin. (toim.) Perhe murroksessa. Yliopistopaino, Helsinki, 16–38.
- Ojakangas, M. 2002. Välittämisen välittäminen. Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen. (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Pieksämäki: RT-Print Oy, 278–287.
- Parker, J. & Stimpson, J. 2004. Sisarusuhteet – kilpailua ja rakkautta. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Pietarinen, J. 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 50. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen, & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 69–88.
- Pulkkinen, L. 1981. Kotikasvatuksen psykologia. Jyväskylä: Gummerus.
- Pulkkinen, L. 1984. Nuoret ja kotikasvatus. Keuruu: Otava.
- Pösö, T. 2008. Kiistanalaiset perhesuhteet ja tutkimisen moraali. Teoksessa E. Sevón & M. Notko. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Tammer-paino, Tampere, 93–107.
- Raija, A. & Nummenmaa, T. 1980. Lapsen kehitys ja kasvatus. Keuruu: Otava.
- Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus, 26–51
- Rönkä, A. & Kinnunen U. 2002. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen. (toim.) Perhe ja vanhemmuus – Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 4-10.
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 11–19.
- Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen, P-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämäntilanteiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 273–295.

- Sauli, H. & Salmi, M. 2001. Suomalainen lapsi ja perhe. Teoksessa M. Bardy, M. Salmi & T. Heino. (toim.) Stakes raportteja 263. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Saarijärvi:Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sevón, E. Pienten lasten arki. Pienten lasten perhearke ja myönteinen vanhemmuus. Viitattu 24.4.2013.
https://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/tutkimus/tutkimushankkeet/pien_ten_lasten_arki
- Tolkki-Nikkonen, M. 1990. Parisuhde, perhesuhde, olosuhde – mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen. Helsinki: Painokaari Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Tähtinen, J., Salmi-Niklander, K. & Tuomaala, S. 2009. Lapsuuden tutkimuksen monet ja monitieteiset kasvot. Kasvatus & aika 3/2009, 13–18.
- Uusitalo, H. 1998. Tiede, tutkimus ja tutkielma- Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo: WSOY.